

```
1 <?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
2 <?xml-model href="http://www.tei-
  c.org/release/xml/tei/custom/schema/relaxng/tei_all.rng"
  type="application/xml" schematypens="http://relaxng.org/ns/structure/1.0"?>
3 <?xml-model href="http://www.tei-
  c.org/release/xml/tei/custom/schema/relaxng/tei_all.rng"
  type="application/xml"
4   schematypens="http://purl.oclc.org/dsdl/schematron"?>
5 <TEI xmlns="http://www.tei-c.org/ns/1.0">
6   <teiHeader>
7     <fileDesc>
8       <titleStmt>
9         <title>När isen brister</title>
10        <author>Ebbe Lieberath</author>
11        <respStmt>
12          <resp>converted to XML encoding</resp>
13          <persName>Elin Fellman, Marie Källman</persName>
14        </respStmt>
15      </titleStmt>
16      <extent>
17        <measure unit="pages" quantity="88">88 sidor</measure>
18      </extent>
19      <publicationStmt>
20        <publisher>Sveriges scoutförbunds förlagsaktiebolag</publisher>
21        <pubPlace>Stockholm</pubPlace>
22        <date when="1931"/>
23      </publicationStmt>
24      <sourceDesc>
25        <p>Public domain</p>
26      </sourceDesc>
27    </fileDesc>
28  </teiHeader>
29  <text>
30    <body>
31      <div type="page" n="1">
32        <head>SVERIGES SCOUTFÖRBUNDS BIBLIOTEK</head>
33        <head>N:o 21</head>
34        <head>NÄR ISEN BRISTER</head>
35        <head>AV</head>
36        <head>EBBE LIEBERATH</head>
37        <pb facs="Bild/N0001.tif" n="N0001"/>
38        <head>Det skall gå!</head>
39        <head>STOCKHOLM</head>
40        <head>SVERIGES SCOUTFÖRBUNDS FÖRLAGSAKTIEBOLAG</head>
41      </div>
42      <div type="page" n="2">
43        <p>Sveriges Scoutförbunds Högkvarter fram-
44          bär härmed sitt varma tack till Stockholms
45          Skridskoseglarklubb och Svenska Livrädd-
46          ningssällskapet, vilka välvilligt ställt en stor
47          del av det fotografiska bildmaterialet i denna
48          bok till förfogande.
49          Illustrationerna i övrigt ha utförts av
50          Bröderna Frank.
51        </p>
52        <p>SVERIGES SCOUTFÖRBUND 1931.</p>
53        <p>Kurt Lindberg, Boktryckeriaktiebolag, Stockholm 1931.</p>
54        <p>36064</p>
55      </div>
```

```
56 <div type="page" n="3">
57   <head>FÖRORD.</head>
58   <p>Jag föreställer mig, att författaren av "När isen brister"
59     en gång varit – med all respekt – en rustibus i väl så
60     hög grad som vi andra, som ha den gyllene tiden bakom
61     oss. Säkert är, att mer än mycket av vad som i denna bok
62     säges, har det självupplevdas omisskänliga prägel. Det är
63     personliga minnen och erfarenheter från västkustviddernas
64     förrädiska isar, hågkomster av äventyrliga pojкупptåg i
65     Göteborgsskärgården vintertid, som här format sig till en
66     briljant handledning i iskänedom. Det är kanske också de
67     bitterljuva erfarenheterna från en tid, då rottingen intog en
68     mera aktad ställning bland familjens inventarier, som be-
69     tingat författarens manande appell till hemmen. Icke så att
70     förstå, att nämnda förträffliga pedagogiska hjälpmedel för-
71     tjänar att tagas till nåder i arbetet för isoluckornas bekäm-
72     pande. Det är andra vägar, som föra till målet. Ansvars-
73     känslans väckande är en. En annan och minst lika betydelse-
74     full leder över upplysning och praktisk insikt. Bägge ha i
75     föreliggande arbete funnit uttryck, som icke kunna högt nog
76     skattas.
77     Då jag anmodats yttra mig om scoutchefens senaste verk,
78     sker det med all veneration. Denna leder sitt ursprung från
79     mediet av nittiotalet, då löjtnanten Lieberath som elev vid
80     Kungl. Gymnastiska centralinstitutet bl. a. hade att sätta
81     pli på en tropp "jakobister". Det är hugnesamt för en av
82     dessa att så här efter snart 40 år konstatera, hurusom just
83     de egenskaper, som tillförsäkrade dåvarande löjtnanten en
84     obestridd honnörsplats i deras unga hjärtan, troget åter-
85   </p>
86 </div>
87 <div type="page" n="4">
88   <p>speglas i majorens bok. Dess ungdomliga adress är påtaglig
89     och dess käcka, friska grundton, klara framställningsform
90     och övertygande saklighet ägnade att helt fånga de ungas
91     intresse och uppmärksamhet. Det är den äldre, av skadan
92     vise kamraten, som tar den yngre milt i örat och säger: tag
93     dig i akt! Och han säger det med scoutchefens specifika
94     accent.
95     Såsom sekreterare i Svenska Livräddningssällskapet vill
96     jag härtill gärna ha fogat detta: major Lieberaths "När isen
97     brister" förtjänar den vidaste spridning i bygderna landet
98     runt. Den rikt och åskådligt illustrerade boken, som utgör
99     ett värdefullt komplement till Livräddningssällskapetets fram-
100    ställning hos Skolöverstyrelsen om upptagande av ämnet
101    iskunnighet som led i den fysiska fostran, bör icke blott
102    ha sin plats given i varje skolbibliotek. Den bör sättas i
103    händerna på alla och envar, som ha med nämnda fostran
104    att skaffa såväl inom som utom skolans värld. Den bör
105    finna vägen till de svenska hemmen. Dess instruktiva, väc-
106    kande vinkar och råd måste bli varje svensk pojkes och flic-
107    kas egendom. Det är en bjudande humanitär plikt mot den
108    ungdom, som växer upp i ett sjörikt, vintrigt land som
109    Sverige, att icke ställa den handfallen och hjälplös – "när
110    isen brister".
111   </p>
112   <p>Oläsbar signatur</p>
113 </div>
114 <div type="page" n="5">
115   <head>FÖRETAL.</head>
```

```
116 <pb facs="Bilder/N0005.tif" n="N0005"/>
117 <p>I den veckotidning, vars redaktion jag till-
118 hör, har jag under rubriken "Gör en in-
119 sats" riktat till den ungdomliga delen av
120 läsekretsen följande maning:
121 "För inte så länge
122 sedan träffade jag
123 samman med en man,
124 som slagit sig på att
125 söka utreda drunk-
126 ningsfrekvensen vid
127 isolyckor. Han påstod
128 sig bestämt ha funnit
129 att dödssiffran sedan
130 flera år är i stadigt
131 sjunkande, m. a. o. att
132 det inträffar färre
133 olyckor på is med
134 dödlig påföljd nu än
135 förr.
136 Väl om så verkligen vore förhållandet! Då skulle alltså
137 alla varningsrop i tal och skrift, tidningsuppsatser, radio
138 m. m. småningom ha börjat bära frukt och dumdristigt,
139 ungdomligt överdåd ersättas med förnuftig eftertanke.
140 Nåja, jag vet att så blivit fallet i mycket stora kretsar
141 av ungdom just i den ålder, då många förr fick släppa
142 till livet. Tack vare scoutrörelsen, som vid sidan av Svenska
143 Livräddningssällskapet varit den hittills enda organisation i
144 </p>
145 </div>
146 <div type="page" n="6">
147 <p>vårt land, som haft praktisk undervisning i hithörande ting
148 på sitt program och målmedvetet sökt väcka pojkarnas –
149 och flickornas – eftertanke, ha årligen tusentals pojkar,
150 ynglingar och flickor fått blicken öppnad inte blott för
151 faran
152 för dem själva utan också för det ansvar inför anhöriga
153 och andra medmänniskor en sann sportsman alltid måste ha
154 för ögonen.
155 </p>
156 <pb facs="Bilder/N0006.tif" n="N0006"/>
157 <p>De frusna vidderna locka.</p>
158 <p>Det vore emellertid nära nog brottsligt att slå sig till ro
159 och hoppas på ännu bättre tider, blott därför att förhållan-
160 dena börjat gestalta sig gynnsammare än förr. Nu, om
161 någonsin, måste vi i stället erinra oss att framgång för-
162 pliktar, nu måste vi hjälpas åt över hela linjen!
163 Var och en av er, mina vänner, – vare sig ni varit eller
164 äro scouter eller icke – som kommit till insikt om den
165 oerhörda betydelsen av upplysning och undervisning om is-
166 faran och sätten att möta och avvärja den, måste ligga i av
167 alla krafter! Det räcker inte med att bara tänka på sitt eget
168 höga jag eller endast sitt eget gäng, sina syskon eller när-
169 </p>
170 </div>
171 <div type="page" n="7">
172 <p>maste vänner, ingen människa ni kommer i beröring med
173 får undgå er! Barnungar, jämnåriga, vuxna, alla behöva de
174 en "körare", och en kraftig sådan, allt då och då.
175 Ni kunna vara övertygade om att det är ett tacksamt jobb
```

åtminstone så till vida att var och en, som inte är alldeles blottad på förstånd, inser att ni ha rätt. Det är inte med detta som med så mycket annat, t. ex. ideella eller sociala uppslag, åt vilka många rycka på axlarna. Här behövs ingen övertalning, inga övertyganden, alla äro genast med och se gärna "yxan gå". Möta de då ungdomar, som med entusiasm och kunnighet gripa sig an med att "hålla i skaf-tet, gå de gärna med liv och lust in för att hjälpa till. Nå, men hur skall det gå till, undra ni. Ja, det finns tusen sätt så visst som ett. Exempelvis: Slå er ihop med något eller några gäng, sammankalla allt vad ungar heter i trakten och sätt i gång. Men börja genast med praktiska övningar, isundersökning, livlinekastning o. s. v. och "prata" inte mer än absolut nödvändigt. "Visa först, öva sedan." Därefter är den dag inte långt borta då även fäder och mödrar infinna sig. Och få ni dem med er, ska ni få se på "gnistor"! Är det manne förmätet att hoppas att föräldrar och unga män och kvinnor såväl som gamla tränade sportsmän och skridskoåkare skola med samma intresse och energi som scouterna och flickscouterna gå in för att söka förebygga att människoliv spillas genom bristande kunskap om isfaran? Jag är djärv nog att å deras vägnar svara nej på den frågan, och vågar därför framlägga följande, på många bittra personliga erfarenheter grundade framställning.

</p>

<p>Signatur: Ebbe Lieberath</p>

</div>

<div type="page" n="8">

<head>I.</head>

<head>"HÄRLIGT, HÄRLIGT – FARLIGT, FARLIGT!"</head>

<p>Några dygns barfrost så att tjälen hinner gå i jorden och diken och rännilar frysa till, medan de större vattenvidderna ännu så länge kunna spela med glittrande vågor; därefter snö i massor och därpå gnistrande kallt under några klara dagar och nätter. Skulle tro det vore start för en idealvinter! Djup snö i terrängen och sjöar och vattendrag med bärkraftig spegelblank is – vattnas det inte i munnen? Om man nu också kunde vara bergsäker på att unga och gamla, som vilja njuta av den sport skridskoisen bjuder, hade tankarna med sig i lika hög grad som sinnet och humöret känner lyftning vid åsynen av all den glittrande ståten! Men hur ha vi det med den saken, måntro? Vi skola inte tala bara om äventyrsälskande pojkar, som naturligtvis inte kunna låta bli att pröva nattgammal is – med risk att trampa igenom och stanna för alltid under densamma. Även vuxet folk kan begå rena galenskaper beträffande både utrustning och annat, när det gäller att ge sig

vinteridrotterna

i våld, särskilt vid långfärder på skridskor. Man helt enkelt ger sig utåt på sina "skrillor", i många fall utan att ens ha hört sig för, hur pass hållfast isen kan vara på den eller den sjön; man litar på termometern, har denna under en längre tid visat ett pålitligt lågt gradtal, tror man att allt är väl beställt och tänker inte på hur väsentligt olika kölden kan verka på skilda vattenviddar och -djup, på rörligt och stillastående vatten o. s. v.

</p>

</div>

<div type="page" n="9">

<p>Och vad nästan värre är, man ger sig åstad utan några

som helst medel att med utsikt till framgång möta ett olycks-
tillbud, ofta nog även utan sällskap, som skulle kunna räcka
en hjälpende hand.

Om det kan anses som ett brott att riskera sitt liv till
ingen nytta, så är det varken mer eller mindre än brottsligt

</p>

<pb facs="Bildern0009.tif" n="N0009"/>

<p>"Pass opp! Det knakar!"</p>

<p>att ge sig ut på främmande is utan att vara rustad med möj-
ligheter att komma upp igen, om isen skulle brista. Rustad
inte bara med redskap – och sällskap – utan också med
kunskap om förhållanden, som utöva inflytande på isens
bärkraft, så att man förstår att undvika olyckstillbud –
risk för dylika finns nämligen alltid, där man inte på för-
hand kunnat förvissa sig om isens styrka.

Hur farligt det är att företa en långfärd på skridskor utan
sällskap borde egentligen säga sig självt, men jag vill

likväl

anföra ett par exempel ur min egen erfarenhet.

</p>

</div>

<div type="page" n="10">

<p>Under mina pojkår visste man inte vad isdubbar e. dyl. var
för något – åtminstone inte i min hemtrakt – och inte heller
fanns någon som varnade oss för vare sig "ensamhet" eller
annat på färderna. En utmärkt trevlig och prätig kamrat
brukade ofta taga sig ensam ut på småsjöarna i nejden – en
sport som för övrigt var synnerligen omtyckt av alla oss
sprakfålar i "upptäckeråldern". En kväll saknades han hem-

</p>

<pb facs="Bildern0010.tif" n="N0010"/>

<p>I spridd ordning – det enda riktiga.</p>

<p>ma, och några av oss, som på ett ungefär visste vartåt han
gått, skyndade dagen därpå ditut. Han återfanns död, stående
rätt upp och ned, fastfrusen vid iskanten och med huvudet lu-
tat mot de korsade armarna. Död men icke drunknad. En cirka
trettio meter lång igenfrusen ränna visade huru han sökt
kämpa sig fram till säker is. Hade en eller flera kamrater
varit till hands, skulle han säkerligen ej omkommit.
Något år senare gick jag själv ned mig på ungefär samma
ställe och hade utan tvivel gått under, om inte kamraterna
efter en kvarts timmes styvt arbete lyckats få upp mig.
Och ändå hade vi vid båda tillfällena haft bortåt 17° kallt.
I flera dygn.

</p>

</div>

<div type="page" n="11">

<p>Samma år drunknade i en närbelägen sjö en ung officer,
som ensam företagit en liknande färd. Jag skulle kunna
anföra ännu en mängd sådana fall, som till fullo bekräfta
hur befogad min varning är: gå aldrig ensam på okänd is.
Av dessa exempel framgår emellertid icke endast ensam-
hetsfaran utan också den absoluta nödvändigheten av att
vara försedd med lätt tillgängliga redskap att dels själv
hålla sig uppe och ta sig upp med, dels nå och effektivt
bistå en som gått ned.

Kamraten, som vi hittade ihjälfrusen, hade sökt hjälpa
sig med en fällkniv – den återfanns vid vaken sönderbruten
– och när jag själv gick ned, hade jag visserligen en slid-
kniv, men den satt vid bältet, under kavajen, och varken

293 jag eller kamraterna förstodo då, vilken nytta man kunde
294 ha av en sådan vid ett dylikt tillfälle.
295 Ingen av oss hade heller hört talas om något liknande
296 livlina e. dyl, och att jag kom lyckligt undan den gången –
297 liksom åtskilliga gånger både före och efteråt – berodde
298 på en ren "sinkadus". Jag fick en kavaj mig tillslängd,
råkade
299 gripa i en ärm och låg i nästa ögonblick i vaken igen med
300 armen i famnen, sömnen vid axeln hade brakat sönder. En
301 annan gång kröp en kamrat ut och räckte mig handen, varpå
302 han reste sig för att hala upp mig – i nästa momang tram-
303 pade vi vatten båda två och de andra kamraterna fingo
304 dubbelt jobb.
305 En av de hemskaste olyckor jag hört talas om i detta
306 sammanhang inträffade för endast några år sedan just på
307 en av dessa min barndoms älsklingssjöar, och den händelsen
308 är så att säga ett skolexempel på det ansvarslösa i att
någon-
309 sin ge sig ut på främmande isar utan att vara beredd på
310 det värsta. Fem unga män togo sig en söndagslångtur över
311 sjö efter sjö i den härligaste trakt, åtminstone jag känner.
312 Allt gick lyckligt och väl, tills de kommo ut på den ifråga
313 varande sjön, som redan på min tid var känd för sina för-
314 </p>
315 </div>
316 <div type="page" n="12">
317 <p>rädiska strömdrag – jag kan ännu idag på kartan peka ut
318 ställen, från vilka både jag själv och några av mina dåtida
319 klasskamrater höstade in bittra och blöta erfarenheter. Her-
320 rarna åkte, förmodar jag, i klump eller i vart fall för tätt,
321 nära varandra – vilket man aldrig bör göra! – med den
322 påföljd att isen plötsligt brast under två av dem. Ingen i
323 hela sällskapet medförde så mycket som en isdubb, ännu
324 </p>
325 <pb facs="Bildern0012.tif" n="N0012"/>
326 <p>En god start – man sprider sig.</p>
327 <p>mindre livlina eller något annat redskap, varmed de kunde
328 bistå sina kamrater. Det var långt till land – jag tror mig
329 kunna ange olycksplatsen precis – och de tre ute på isen
330 kunde absolut inte företaga någonting till deras räddning
331 utan nödgades åse, hur de två drunknade! De två voro för
332 övrigt de enda gifta i laget och hade dessutom varsina
333 småttingar hemma!!
334 Jag är förvissad om, att, om man forskade i drunknings-
335 olyckornas vintertid hävder, man skulle kunna uppräknat
336 hundratals att icke säga tusentals liknande fall.
337 Undra på att man, med sådant i minnet och för ögonen,
338 vill dundra ut med sina lungors hela kraft:
339 </p>
340 </div>
341 <div type="page" n="13">
342 <p>Du är en ansvarslös lymmel om du beträder främmande is
343 utan att medföra isdubbar, livlina och ispiik, och Du är en
344 brottsling om Du lockar med dig folk, som inte äro utrustade
345 därmed och som inte på förhand lärt sig använda dem!
346 Det är alldeles på tok att, som många göra, resonera som
347 så: "Jag har aldrig haft någon användning för min livlina
348 och har knappast hört talas om att någon räddats med en
349 </p>
350 <pb facs="Bildern0013.tif" n="N0013"/>

351 <p>Gudomligt vackert – men piken i full gång.</p>
352 <p>sådan.” Fundera i stället över hur många drunknade, som
353 skulle kunnat räddas, om en lina eller liknande funnits till
354 hands. M. a. o. resonera icke från Din egen ståndpunkt, där
355 Du står på fast is eller på land eller sitter hemma och
356 kalkylerar, utan tänk Dig in i situationen för den som ligger
357 till halsen i issörjan och för dem, som stå maktlösa bredvid.
358 För min del är jag, med den erfarenhet både pojkåren och
359 mannaåldern givit mig, fast övertygad om, att hundratals
360 människoliv gått till spillo och alltjämt komma att gå för-
361 lorade uteslutande därför att folk inte haft eller ha klart
för
362 sig vikten av att ha de nämnda redskapen eller liknande till
363 hands.
364 </p>
365 </div>
366 <div type="page" n="14">
367 <p>Det är inte nog med att varna för svag is o. s. v. Överdåd
368 och tanklöshet komma nu som förr att ge varningarna en
369 god dag, och hur mycket man än predikar, kommer faran
370 alltid att innebära en lockelse.
371 Spelar man däremot på idrottssträngen och varför icke,
372 även på fåfängans – ”ingen verklig sportsman långskrinna
373 utan dubbar, lina och pik; det är dessutom ’stiligt’ med en
374 snyggt flätad lina över axeln” – så vinner man åtminstone
375 att vederbörande funderar på att rusta sig att möta faran.
376 Och man har all anledning förmoda att ambitionen inom
377 kort skall framkalla en strävan att också lära sig använda
378 redskapen. Nutidens sportande ungdom ser nämligen alldeles
379 för
bjäfs,
380 inte
den vill ha ting, som det är nytta med, och den nöjer sig
med att blott ”se bra ut”, utan vill också kunna något, i
synnerhet när det gäller idrottsutövning.
Jag erinrar mig en episod för omkring trettio år sedan.
Ett antal unga gentlemän – fjorton vill jag minnas –
skridskoseglade på en fjord, samtliga utstyrda med flott
flätade, splitter nya livlinor. Ett mycket allvarligt drunk-
ningstillbud inträffade, men ingen enda av herrarna kunde
klargöra sin lina inom rimlig tid, och när så äntligen kunde
ske, blevo samtliga kast lika många bommar. Det blåste
nämligen ganska hårt och ingen av dem förstod att beräkna
linans avdrift. Då kom en fjorton års pojke, som lärt sig
konsten genom grundlig träning i skolans gymnastiksal, och
klarade situationen, hans första och enda kast blev en full-
träff.
Man må hoppas att sådana herrar inte finnas numera, men
desto flera pojkar och flickor av den unge räddarens sort.
397 </p>
398 </div>
399 <div type="page" n="15">
400 <p>Några förebyggande åtgärder.</p>
401 <p>Den ärade läsaren kanske nu förstår att även den härligaste
402 skridskofärd lätt kan sluta med en tragedi, om man inte är
403 beredd på att en olycka kan inträffa trots allt.
404 Naturligtvis bör man i första hand göra klart för sig,
405 hur man bör undvika att rusa rakt i farans gap. ”Det gör
406 man bäst genom att stanna hemma”, invänder någon. Ja väl,
407 men här är inte fråga om pjunk och räddhåga, utan om

att lära sig att med minsta möjliga risker och utan dum-
dristighet avnjuta en skridsko-
färd.
5 cm. tjock is bär gladeligen
en enskild ryggsäckpackad
skridskoåkare, ung eller full-
vuxen – måttet på isen tages
genom att hugga upp ett hål
och mäta tjockleken. – Hur
många cm. som erfordras för
lastbilar, kanoner o. s. v. bry
vi oss ej om här. – Men det
är ingalunda sagt, att isen är lika bärkraftig överallt; det
är därför klokast att invänta ännu några dygns frost, så att
den hemma, ett stycke utanför stranden, mäter ytterligare
någon eller några cm.
Känner man till från sommarens bad platsen för något
kyligt källsprång ute i vattnet, bör man företaga mätningen
där, ty där tjocknar isen i allmänhet långsammare än på det
omkringvarande vattnet, varigenom "siffran blir pålitligare".
Av samma skäl bör man akta sig för att lita på lägre siffror,
tagna på annat håll. 2 cm. kärnis bär visserligen en ensam
olastad person, men rätt som det är, kan man råka komma
över ett sådant där kylhål med kanske blott 1 cm. is, och
då bär det genast ned. Källsprånget, som under sommaren

</p>

<pb facs="Bildern0015.tif" n="N0015"/>

<p>Källsprång hyvla underifrån isen tunn.</p>

</div>

<div type="page" n="16">

<pb facs="Bildern0016.tif" n="N0016"/>

</div>

<div type="page" n="17">

<pb facs="Bildern0017.tif" n="N0017"/>

<p>Exempel på var svag is kan befaras: vid kloakmynningar,
fartyg, bryggor, industriella verk m. m. ; utanför älv-,
å- och bäckmynningar, där strömmen ofta studsar mot sten-
block i botten och hyvlar isen underifrån; bråddjup strand
är farligare än långgrund; vid vassruggar och tuvor är det
farligt på våris.

</p>

<p>känns kallt, bibehåller nämligen längre sin sommartemperatur
än det omgivande stillastående vattnet, varav följer, att

isen

över språnget bildar liksom ett valv under den jämna isytan.
Är isen snöbelagd bör man invänta ännu mera frost, ty
snön fördröjer frysningen, vartill kommer att nytillfrusna
vakar, båtrännor o. dyl. ej kunna iakttagas förrän det må-
hända är för sent.

Svag is, eller i vart fall svagare än vid mätstället, kan
befaras:

a) hemmavid: utanför kloakmynningar och fabriker (spill-
vatten), utmed kajer, vid bropelare, under bryggor och
broar eller i allmänhet vid konstbyggnader i eller vid
vattnet, i synnerhet i sådana trakter (Västkusten) där
tidvattnet är märkbart; vid infrusna järnfartyg med vär-
meledning påsläppt o. dyl.; samt

</p>

</div>

<div type="page" n="18">

<p>b) borta från hemmaknutarna: överallt där man vet eller tror sig förstå att "strömt" vatten förekommer. Så t. ex. kan man vara förvissad om, att isen utanför älv-, å- eller bäckmynningar är mer eller mindre opålitlig, ibland, om det uttrinnande vattendraget har stark ström, redan långt ute i sjön, där s. k. os bildas av strömmen. Denna liksom studsar nämligen ofta mot stenblock och bankar i sjöns botten och "hyvlar" underifrån isen tunn, där den inte rent av hindrar isbildning. Där sådana öppna "blank-vatten" eller "os" synas är allra största försiktighet av nöden.

I trånga gatt eller sund bör man hålla sig utmed stränderna. Därest dessa äro något så när lika höga eller branta, ty strömmen löper merendels ungefär mitt emellan dessa. Är ena stranden brant och den andra långgrund bör man färdas utmed den långgrundna, ty strömmen går utmed branten.

I allmänhet äro s. k. sel – till sjöar formade utvidgningar av starkt strömmande vatten – farliga ute på djupet men däremot i regel tämligen riskfria utmed stränderna.

Man bör akta sig för vass- eller sävruggar eller mindre tuvor, i synnerhet fram på vårvintern och om solen gassat några dagar, ty de tätt stående solvärmda stråna åstads-komma ofta vidsträckta serier av hål, som göra isen pipig och opålitlig.

Vårisen (i mars, april, maj, beroende på den breddgrad under vilken trakten ligger) är ytterst förrädisk. Pipig,

porös

och vattenmängd är den redan under avsmältning och sålunda mycket känslig för inverkan av solen, ljumma vårvindar och strömdrag. Detta gör att där den för blott en timma sedan hade en ansenlig tjocklek och var fullt bärkraftig, den nu trots ganska stor tjocklek icke bär ens så mycket som en

</p>

</div>

<div type="page" n="19">

<p>2–3 cm:s höstis skulle burit. Ju längre fram på våren desto större fara.

De förut anförda måtten gälla sålunda för våris endast under förutsättning att isen ännu är fast och seg och pipigheten ej trängt fullt igenom.

Några cm. vatten på våris behöver icke betyda något, så länge denna är mörk och klar, men i samma mån som pipigheten tränger igenom och den sålunda börjar antaga en gråaktig färg, ökas faran.

Smältande snö påskyndar isens upplösning.

Härmed torde det viktigaste av det man bör hålla minnet vara avklarat, men jag vill bestämt framhålla att ingen utanläxa härvidlag är tillfyllest utan sunt förnuft, ispiik och kännedom om isens signaler.

Ispiken är en ungefär axelhög tämligen grov stav som i nederändan är försedd med en grov några cm. lång tresidig järn- eller stålspets. Piken är skrinarens känselspröt. Man stöter då och då med piken i isen. Porlar vatten upp efter en stöt är fara å färde.

Isens egna signaler bestå vanligen av ett knakande ljud åtföljt av i ytan glimmande blixtsnabba strålar åt alla håll. Nu är det blott fråga om sekunder, innan det brakar ned!

Dovt sjungande ljud vid skridskornas glid – ungefär som om man rullar ett krocketklot e. dyl. på ett verandagolv – signalerar stark jämntjock is.

Där den dova "sången" upphör och ersättes av ett egen-
domligt klingande, sprödare ljud, bör man se upp och använda piken, ty där är det inte långt till de glimmande strålarna. Det är emellertid, i synnerhet för den ovane, icke lätt att endast av "glidljudet" förnimma detta. Klokt är därför att vänja sig vid att då och då vid skärombyte lätt slå med ena skridskon mot isen. "Klang" innebär varning. Snö eller rimfrost försvårar observationerna, ty

</p>

<pb facs="Bild/N0019.tif" n="N0019"/>

</div>

<div type="page" n="20">

<p>klangen kan på grund därav helt eller delvis utebli – låt alltså ispiken gå för full ånga.

Det mullrande dunder och brak man ofta hör ute på småsjöarna i även den starkaste is – "sjön talar", som det heter – i synnerhet vid temperaturväxlingar utgör däremot ingen som helst anledning till oro, det är bara ungefär som när det "knäpper i knutarna" i en stuga. Men på stora vatten såsom havet, innanhav (Vänern, Vättern, Mälaren o. s. v.) och större insjöar kan det betyda att "råkar" slå upp. Detta innebär dock i regel ingen omedelbar livsfara, såvida man inte "råkar" stå just där isen spränges isär. Man kan till en tid bli avstängd från yttervärlden, värre är det inte, åtminstone på sötvatten. På havet däremot kan avkopplingen bli för alltid, ty där tar sprängningen oftast mycket våldsamma former. Medan en vanlig insjöråk stannar med en eller annan meter, kan en råk på havet inom några minuter bli hundratals meter bred och dessutom betyda att man står på ett fritt flytande isflak. På tal om havet, kan det vara skäl att påpeka hurusom sjöhävning och tidvatten m. m. göra isfärder där ofantligt mycket mera riskabla än på insjöar. Frånlandsvind med vanligen åtföljande lågvatten kan på några timmar spränga allt isfäste vid land och bringa hela fältet i drift till

havs.

Pålandsvind med åtföljande sjöhävning kan på några minuter spränga i småstycken det ståtligaste isfält. Ett

faktiskt

exempel på det senare. Vintern 1916 under skyddstruppskommendering vid Västkusten företog en officer en skridskofärd utåt de tillfrusna fjordarna i närheten av

förläggningen.

Det blåste rätt hårt från VNV, det dånade i isen som från avlägsna kanoner och hela vidden började småningom liksom gå i svaga, långa vågor. Obekant med risken stod han och njöt av det ståtliga han hörde och såg, då plötsligt en råk slog upp – mellan hans skridskor! I nästa sekund låg han till halsen i vattnet kämpande för livet. Allt gick dock väl

</p>

</div>

<div type="page" n="21">

<pb facs="Bild/N0021.tif" n="N0021"/>

<p>Där en råk sprungit upp.</p>

</div>

<div type="page" n="22">

<p>till sist, ty som god sportsman hade han sina isdubbar klara

583 på ett ögonblick och kunde ta sig upp. Men det var nära
584 ögat, som man säger.
585 Tidvattnet gör ju i allmänhet vid våra kuster inte mycket
586 väsen av sig, men det märks dock, särskilt i Skagerack och
587 Kattegatt. Där det berör skärgård, innebär, det fara för
588 skridskoåkare så tillvida att det gör isen ytterst osäker

invid

589 kobbar och skär. Genom den omväxlande höjningen och
590 sänkningen bildas vid stränderna mycket förrädiska valv
591 under isytan, vilka vid lågvatten emellanåt kunna ligga en
592 å två meter över vattenytan. Den, som råkar trampa igenom
593 ett sådant valv är räddningslöst förlorad, om han är ensam
594 – vilket man aldrig etc. (se ovan!) – ty där finns ingen
595 is att hugga dubbarna i, utan endast gröna sjön under is-
596 kupolen. Enda räddningen är då en eller flera kamrater med
597 livlinor.
598 Liknande förhållanden inträffa naturligtvis överallt där
599 vattnet under isen av en eller annan anledning än höjes än
600 sänkes, såsom vid industriella verk med fångdammar o. dyl.,
601 där strömmen ena dagen påsläppes, den andra dagen hejdas.
602 Där är, som förut antytts, fara för handen vid stränder,
603 kajer o. s. v., ty även där bildas valv eller i varje fall

tunna

604 blåsfyllda områden, ofta högt över vattenytan för tillfället.
605 Om vi nu tillägga, att ett noggrant studium av traktens
606 "iskarta", där sådan finnes upprättad, eller av tidningarnas
607 numera dess bättre ganska vanliga israpporter till ledning
608 för sportsmän, är nödvändigt, skulle jag tro att det

viktigaste

609 av förebyggande åtgärder är klarlagt. Naturligtvis är per-
610 sonlig erfarenhet den allra förnämsta, men den kan bli ganska
611 dyrköpt, om man inte lärt sig att tänka sig för och inse att
612 risker alltid finnas på okänd is.

613 </p>
614 </div>
615 <div type="page" n="23">
616 <head>II.</head>
617 <head>NÄR OLYCKAN ÄR FRAMME.</head>
618 <p>Ensam men med isdubbar.</p>
619 <p>Antingen man är ensam – vilket man aldrig etc. – eller
620 i sällskap, känns det givetvis lika otrevligt att köra

igenom.

621 Det är kallt och ruggigt och för ett ögonblick erfar man en
622 hissnande känsla, som ökas genom att det iskalla vattnet
623 kilar upp innanför kläderna. Men det där obehaget för-
624 vinner nästan genast,
625 åtminstone för en stund,
626 ty man får instinktivt
627 klart för sig att det nu
628 gäller något annat än
629 "känna efter". Det hän-
630 der nog också att man
631 får en förnimmelse av
632 skräck, men även den
633 flyr av samma anled-
634 ning sin kos så gott
635 som genast.
636 Åtminstone är detta
637 min personliga erfaren-
638 het, vilken jag f. ö. hört

```
639         bekräftas av andra,  
640         som varit med om att  
641         "plurra".  
642     </p>  
643     <pb facs="Bildern0023.tif" n="N0023"/>  
644     <p>Ruggigt!</p>  
645 </div>  
646 <div type="page" n="24">  
647     <pb facs="Bildern0024.tif" n="N0024"/>  
648     <p>Lugn! Framför allt, lugn!</p>  
649     <p>Vare sig nu nerverna  
650         stå gott eller ej, så gäl-  
651         ler det att kommendera  
652         dem. Lugn! Framför  
653         allt, lugn! Det är inte  
654         så farligt – ännu –  
655         som man kanske tror,  
656         kläderna (och ev. rygg-  
657         säcken) innehålla en  
658         massa luft, som hjälper  
659         en att flyta en god  
660         stund.  
661         Men å andra sidan  
662         äro sekunderna dyrbara,  
663         det gäller alltså att  
664         handla snabbt, mycket snabbt! Börja ögonblickligen trampa  
665         vatten eller simma med benen – det gör man förresten in-  
666         stinktvt, om man är simkunnig – sträck inte armarna i  
667         vädret, skrik inte förr än det blir nödvändigt att påkalla  
668         hjälp, ty höga armrörelser och skrik bidraga till att lungor-  
669         nas luftinnehåll minskas och alltså "simblåsans" (lungornas)  
670         flytkraft avtar i onödan.  
671         Vänd under tiden mot  
672         den fasta isen – det  
673         går vanligen nästan av  
674         sig själv – lägg ena ar-  
675         men på iskanten och  
676         plocka fram isdubbarna.  
677         Ofta är ispiken ett  
678         gott stöd; har man inte  
679         tappat den i hastigheten  
680         är det synnerligen bra  
681         att lägga den tvärs  
682         framför sig på iskanten  
683     </p>  
684     <pb facs="Bildern0024.tif" n="N0024"/>  
685     <p>Hugg dubbarna i isen!  
686         Simma med benen!  
687     </p>  
688 </div>  
689 <div type="page" n="25">  
690     <p>som stöd för armen; även i det fortsatta arbetet är den till  
691         utmärkt hjälp, ty dess längd bidrar till att öka stödytan.  
692  
693         Hugg dubbarna fast i isen, simma med benen!  
694         Nu gäller det att fortsätta räddningsarbetet.  
695     </p>  
696     <p>Många påstå att man bör vända sig på rygg och med benen  
697         simma sig upp. Men hur ställer det sig då med isdubbarna?  
698         Det blir en ganska krånglig manöver att kulta runt och
```

699 samtidigt behålla dubbarnas fäste.
700 "Man skall inte vända sig alls, utan genast kasta sig bakåt
701 med ryggen mot iskanten och simma med benen", sägs det.
702 Nå, men om ryggsäcken är på, skall jag även då vända
703 på rygg eller kasta mig bakåt?
704 "Det första man gör skall vara att befria sig från rygg-
705 säcken, sedan vänder man sig på rygg eller kastar sig bakåt
706 under bensim."
707 Alltså: plocka av sig ryggsäcken, medan man ligger
708 till halsen i vatten och säcken flutit upp i nacken så
709 att man knappast kan hitta kroken till bärremmen, i vart
710 fall endast med svårighet! Med dödsfaran framför sig och
711 åtminstone känslan av säkrare is bakom sig icke vända utan
712 kasta sig bakåt! "Kasta" sig, när endast huvudet och axlarna
713 äro över vattnet! Eller "laga så att nacken kommer mot
714 iskanten och sedan simma sig upp", alltså med händerna utan
715 någon som helst annan verksamhet än "plask-plask" och då
716 kläderna för varje bråkdel av sekund alltmer vattenfyllas och
717 sjunkningskänslan stegras i varje ögonblick!
718 Till sådant vill det nerver, som inte stå andra till buds
719 än dem, vilka varit ute för många lyckosamt ändade plurr-
720 ningar – i vart fall icke ungdom eller nybörjare – och
721 jag vågar förresten tro att t. o. m. ytterst få av dessa
skulle
722 beteckna allt det där som annat än skrivbordsspekulationer
723 av folk, som aldrig själva känt dödsskräcken i en vak.
724 Det psykologiskt naturliga är givetvis, att man så fort sig
725 </p>
726 </div>
727 <div type="page" n="26">
728 <p>göra låter vänder faran ryggen. Man tänker helt enkelt inte
729 därpå, man gör det ovillkorligen. För att förfara annor-
730 lunda fordras att ha tankarna samlade till ett bestämt
beslut,
731 men huru många äro väl mäktiga något sådant, så plötsligt
732 och överraskande som isen brister.
733 Observera nämligen att man ju vanligen gått ut i förhopp-
734 ning eller övertygelse att just ingenting skall kunna
inträffa,
735 och färdas sålunda icke med alla sinnen på spänn. Annor-
736 lunda ställer sig saken naturligtvis, om man medvetet ger
737 sig i kast med svag is, man kan t. ex. finna sig nödsakad
738 att söka ta sig över en nytillfrusen råk e. dyl. Då har man
739 haft tid att på förhand överväga, hur man skall bära sig åt.
740 Härtill kommer händernas verksamhet. Liksom den drunk-
741 nande griper efter halmstrået, vill man här ovillkorligen
742 gripa i eller få stöd av någonting, man känner sig fruktans-
743 värt hjälplös. Det naturligaste är väl då att man söker
stödet
744 eller greppet där man förut varit säker – man vänder sig
745 mot den fasta isen. Så sker säkerligen också i nittionio fall
746 av hundra.
747 Kort och gott: jag anser, att man vid undervisning i
748 hithörande ting först och främst bör bygga på psykologisk
749 grund samt utnyttja de åtgärder som en av isolucka över-
750 raskad i regel instinktivt vidtager, och först i andra hand
751 beröra teorier, som i praktiken stå sig endast under särskilt
752 gynnsamma förhållanden.
753 </p>
754 <p>Efter denna, som jag skulle tro, välbehövliga tankeställare

755 återgå vi till iskanten där den "plurrande" huggit sig fast
756 med dubbarna.
757 Simma ideligen med benen, så att dessa icke glida fram
758 under isen. Nu känner man sig tämligen säker och kan tänka
759 lugnt och sansat. Nu kan det vara tid att söka få av sig
760 ryggsäcken, om den förefaller tung och besvärlig. Men i
761 regel känns den inte alls, ty tack vare dess vattentäta tyg
762 </p>
763 </div>
764 <div type="page" n="27">
765 <p>flvter den ännu på den i densamma instängda luften, inte
766 hårdare lastad än den är vid en isfärd.
767 Hugg nytt fäste med dubbarna så långt fram som möjligt,
768 först med den ena, sedan med den andra. Nu hjälper man sig
769 medelst de "simmande benen", lugnt utan knyckar, så små-
770 ningom allt längre upp tills iskanten känns mot magen.
771 </p>
772 <pb facs="Bildern0027.tif" n="N0027"/>
773 <p>
774 Tag nu ett nytt hugg med den ena dubben längre bort
775 och drag därefter upp samma sidas ben och lägg det med
776 insidan till hela dess längd, från ljumske till fot, på isen.

Kan

777 man hugga skridskons bakspets fast i isen, så mycket bättre.
778 Nytt hugg med endera av dubbarna längre bort, sträck
779 sakta det ben, som ännu är i vattnet. Lita nu helt och hållet
780 på dubbar och armstyrka och hasa framåt; lyft fötterna
781 något, så att inte skridskospetsarna fastna i isen.
782 </p>
783 <pb facs="Bildern0027.tif" n="N0027"/>
784 <p>
785 Stig icke upp nu! utan hasa eller rulla fram till säker is,
786 och räddningen är klar.
787 </p>
788 </div>
789 <div type="page" n="28">
790 <p>Brister isen ånyo under försöket att ta sig upp, är det
791 blott att ta det lugnt och hugga i på nytt tills det går, ty

det

792 skall gå.
793 Har man i olycksögonblicket haft stark fart och sålunda
794 kommit jämförelsevis långt ut på det svaga området, innan
795 man brakat igenom, får man vara beredd på att upprepa
796 försöket både en och två kanske flera gånger med för varje
797 gång ökad kraftförlust och minskad flytförmåga. (Bäst alltså
798 att icke löpa med stark fart och att ständigt hugga med

ispiken

799 – känselsprötet.)
800 Har man lyckats befria sig från ryggsäcken, är styv
801 simmare och för övrigt säker på sig själv, kan det, sedan
802 man under de upprepade försöken liksom upphuggit en ränna
803 och isen börjat bli fastare, vara fördelaktigt att vända sig
804 på rygg och sökande fäste med dubbarna å omse sidor av
805 rännan, simma sig upp med benen. Skulle emellertid isen
806 då brista på nytt, riskerar man få huvudet under vattnet.
807 Ryggläge har en given fördel – benen glida ej in under
808 isen – men å andra sidan så många nackdelar att man, åt-
809 minstone för "vanligt folk" bör avstå från att rekomen-
810 dera det utom i ett fall, varom mera nedan.
811 På tal om faran av benens glidning in under isen må

812 framhållas att den består dels däri att man därigenom för-
813 lorar varje hjälp av dem i arbetet att klara sig upp, hur
814 man än sprattlar, dels att påfrestningen på armar och händer
815 ökas oerhört. Man glider i värsta fall småningom bakåt-
816 nedåt, man känner, bäst det är, det kalla vattnet i nacken
817 – då kommer ångesten, dödsångesten, som plötsligt kan
818 förlama all handlingskraft.

819 </p>
820 <p>Ensam och utan isdubbar.</p>
821 <p>Främst borde man gräla på sig själv dels för att man
822 är allena dels för att man inga dubbar har, men då sådant
823 </p>
824 </div>
825 <div type="page" n="29">
826 <p>gruff ju vore lönlöst, återstår intet annat än att göra det
827 bästa av situationen sådan den är. Nu kan det inträffa att
828 rygggläge är enda räddningen. Stöd ena armbågen på isen;
829 kräng av ryggsäcken; vänd ryggen mot iskanten så att denna
830 kännes mot övre delen av veka livet och sök få stöd även
831 med andra armbågen. Vräk kroppen bakåt och tag sam-
832 tidigt kraftiga simtag med benen, så glider kroppen små-
833 ningom upp; hjälp
834 till med händerna så
835 snart det går att få
836 stöd med dem.
837 Det kan emellertid
838 mycket lätt inträffa
839 att man inte lyckas
840 få av ryggsäcken,
841 varjämte en slejf i
842 ryggen på kavajen
843 eller en hårdspänd
844 livrem utanpå denna
845 kan äventyra "glid-
846 ningen". Då finns
847 ingen annan råd än
848 att söka på ett eller
849 annat sätt ersätta dubbarna. Och det går för sig, ehuru
850 tidsutdräkten blir längre och arbetet svårare, emedan "er-
851 sättningen" i regel finnes i eller innanför ytterplagget.
852 Bästa ersättningen är en slidkniv. Fällkniv är mindre lämp-
853 lig och till och med farlig, ty den slår lätt ihop och skär
854 sönder fingrarna just då man som innerligast litar på den.
855 Alltså fram med slidkniven snarast möjligt.
856 Kan man inte få tag i den eller saknas den, gäller det att
857 få fatt i något annat, som vid tryck mot isen kan ge något,
858 om än ringa, mothåll, – något är här, som alltid, bättre än
859 intet – händer och naglar äro inte att lita på och allra

minst

860 </p>
861 <pb facs="Bild/N0029.tif" n="N0029"/>
862 <p>Med slidkniv och exempelvis locket till
863 en kakaoburk kan man reda sig bra.
864 </p>
865 </div>
866 <div type="page" n="30">
867 <p>vantar. Alltid finns väl något i klädernas gömmor t. ex.
868 patentnyckel, reservoarpena, blyertspenna, hopfälld fällkniv
869 eller pennkniv, fickspegel, fickkam e. dyl. Ja, det har en

gång

870 hänt att en person klarat sig med att slå upp sitt fickur och
871 pressa boetten mot isen.
872 Förfaringssättet vid försök att ta sig upp blir i
"tillämpliga
873 delar" detsamma som om man haft isdubbar till hands, men
874 som sagt, åtskilligt besvärligare och inte på långt när så
875 tryggt och pålitligt. Alltså än en gång: isdubbar!
876 </p>
877 <p>I sällskap.</p>
878 <p>I militärlivet fanns förr i världen vid manövrer och dylikt
879 något som kallades "allmän förutsättning". Vi göra likadant
880 här, vi förutsätta att börja med att i hela sällskapet var
och
881 en är utrustad med minst isdubbar och livlina. Obs.! var
882 och en!
883 Om bara en är rustad så som varje skridskoåkande verklig
884 sportsman bör vara, och just denne ende råkar gå ned, vad
885 kunna de övriga göra? Just inte mycket, i vart fall inte på
886 långa vägar så mycket, så snabbt och så effektivt, som om
887 alle man medföra det de böra ha till hands.
888 Den nödställde. När det "brakar ned", har man blott att,
889 som förut är sagt, vända, söka stöd mot den fastare isen,
890 plocka fram dubbarna, hugga sig fast, simma med benen och
891 lugnt och stilla vänta tills livlinan kommer vinande. Man
892 griper denna och lagar så att man får ett stadigt tag, virar
893 den några varv kring ena armen eller handleden, medan
894 andra handen ännu så länge håller fast vid isdubben.
895 Har man nerverna i styr så att man hinner tänka därpå
896 och kan utföra det, bör man slå linan en törn kring bröstet
897 under axelvecken och låta linans "klump" svara för att
898 knuten håller – det blir visserligen en rännknut som stra-
899 mar åt, men det spelar ingen roll. Sedan hjälper man till
900 </p>
901 </div>
902 <div type="page" n="31">
903 <pb facs="Bild/N0031.tif" n="N0031"/>
904 <p>Sväng undan från det farliga stället!</p>
905 <p>med bensimning och dubbar så gott man kan, och inom kort
906 är man i säkerhet.
907 Det händer ofta att räddaren är så ivrig att man inte hin-
908 ner få ordentligt tag, innan han börjar hala. Då ropar man
909 </p>
910 </div>
911 <div type="page" n="32">
912 <p>bara, lugn och behärskad som man är – det är ju ingen
913 omedelbar fara – : "Stopp lite, din dumbom!" e. dyl. Och
914 sen så!
915 Räddaren. När någon i sällskapet "plurrar", rusa icke fram
916 till vaken! Sväng tvärtom genast undan från det farliga
917 stället! Det kan från den plurrandes synpunkt och även från
918 ens egen synas hjärtlöst och onaturligt, men det är likväl
det
919 enda riktiga, ty det kan eljest mycket lätt hända att hela
920 samlingen ligger där och kämpar för livet.
921 Klara under svängen livlinan fortast möjligt till kast.
922 Stanna på pålitlig is eller i vart fall så nära att linan når
923 fram (15 á 20 meter är ett gott stycke) och kasta. Vid träff:
924 vänta några ögonblick tills den nödställde fått ett gott tag
925 och börja först då hala eller ge mothåll.
926 Nu kan emellertid en mycket kritisk situation inställa sig:

927 Jag orkar inte hala, den nödställde är för tung, jag orkar
928 inte ens hålla emot; hur jag än borrar skridskorna i isen,
929 linan glider mig ur händerna; jag slår henne om livet och
930 kastar mig bakåt och bankar skridskornas bakspetsar i isen,
931 så att flingorna fara åt alla håll, men jag känner hur jag
932 likväl drages mot vaken; hur jag än stretar, glider jag
933 mot samma öde som den nödställde.
934 Nu äro goda råd dyra. Dess bättre finnes ett, som inte
935 kostar mer än genomläsning av och övning i följande –
936 på förhand förstås.
937 Det gäller att få ett mothåll eller "spjärn", som står sig
938 för påfrestningen och som på samma gång icke överstiger
939 räddarens krafter.
940 Räddaren lägger sig framstupa, hugger den ena dubben
941 hårt ned i isen, virar linan tre, fyra eller flera varv runt
942 dubben så nära isen som möjligt och håller dubben med
943 båda händerna upprätt. Nu må den nödställde vara hur tung
944 som helst, ty spjärnet håller och går inte förlorat – såvida
945 inte linan brister, vilket den sannolikt inte gör. Att hålla
946 </p>
947 </div>
948 <div type="page" n="33">
949 <p>dubben upprätt fordrar knappast någon ansträngning alls.
950 En nio-tioårs parvel kan på detta sätt rädda en fullvuxen.
951 (Kan med fördel övas inomhus: man slår ned en dubb i
952 en några meter lång bräda, vars ena ände lägges an mot
953 en tröskel; en "nödställd" ligger ett gott stycke in i nästa
954 rum, alltså på andra sidan tröskeln, hållande i sladden till
955 en lina; en "räddare" lägger sig på brädan, slår linan några
956 </p>
957 <pb facs="Bild/N0033.tif" n="N0033"/>
958 <p>Spjärn med dubb och livlina.</p>
959 <p>varv kring dubben och förfar enligt ovan; den "nödställde"
960 halar sig, släpande på golvet, medelst linan fram mot trös-
961 keln.)
962 Även om spjärnet håller och den nödställde klarat sig
963 upp, är det likväl icke sagt att isen håller i fortsättningen
allt
964 eftersom denne närmar sig. Det kan hända, att isen nu börjar
965 knaka under räddaren, den bär inte två.
966 Då tillropar räddaren den nödställde att stanna och ligga
967 platt: "Stopp, bred ut dig!", rycker upp spjärnet, förfogar
968 sig ålande, krypande eller springande, med linan stramt
969 löpande genom handen, ett stycke bakåt till säkrare is, slår
970 </p>
971 </div>
972 <div type="page" n="34">
973 <p>ned nytt spjärn och tillropar stackaren att "komma igen".
974 Och så undan för undan tills säkerhet uppnås.
975 (Kan även övas inomhus, om brädan är tillräckligt lång
976 för några meters förflyttning av spjärnet.)
977 </p>
978 <p>Om räddaren saknar redskap.</p>
979 <p>Vi ta ifrån honom en sort i sänder och börja med isdub-
980 barna.
981 Ja, där glider han sakta men obevekligt mot vaken. Utan
982 möjligheter att få spjärn? Åhnej, utvägar finnas, de måste
983 finnas här lika väl som hos den stackars slarv, som ensam
984 gått ned sig utan dubbar.
985 Alla något så när skarpa metallföremål ta ganska lätt

986 fäste i is, i synnerhet om de äro jämförelsevis varma, d. v.
987 s.
988 ha förvarats i kläderna. Alltså fram med vad man hava kan!
989 Även här är slidkniv bäst, men man bör vira en näsduk
990 eller vante kring bladet, innan man slår linan omkring, ty
991 denna kan eljest lätt skäras av. Alla de olika föremål, som
992 uppräknats i det föregående, torde kunna användas, undan-
993 tagandes fickuret. Men här finnas ännu flera möjligheter:
994 skruvmuggen till thermosflaskan; thermosflaskan själv, om
man slår sönder den; en sockerdricksbutelj, en plunta e.
dyl.,
995 som man slår sönder så att skarpa kanter bildas; ena skrid-
996 skon, ispiken eller vad som helst, som kan huggas eller
997 tryckas ned i isen, ja t. o. m. bara en femöring kan bjuda
ett
998 ingalunda föraktligt mothåll.
999 Nu ta vi från honom även linan.
1000 Går det att inom rimlig tid komma åt ett klädstreck, en
1001 töm e. dyl., så mycket bättre.
1002 Ett känt fall: ett lag ynglingar voro på långfärd; en gick
1003 ned sig. Inga livlinor funnos till hands och den som plurrat
1004 låg för långt ut i det svaga området för att kunna nås. En
1005 av ynglingarna observerade då ett timmerlass, som rastade
1006 </p>
1007 </div>
1008 <div type="page" n="35">
1009 <p>på en skogsväg ett stycke upp i land. Han satte genast fart
1010 mot stranden, sprang utan att ta av sig skridskorna upp i
1011 land, fram till hästen, spände utan vidare loss tömmen, ilade
1012 tillbaka samma väg, kastade, träffade genast och bärgade
1013 kamraten.
1014 I vanliga fall gäller det emellertid att komma den nöd-
1015 ställde så nära som möjligt med ett eller annat föremål, som
1016 </p>
1017 <pb facs="Bilder/N0035.tif" n="N0035"/>
1018 <p>"Förlängd arm."</p>
1019 <p>han kan gripa tag i, dock naturligtvis så att man inte själv
1020 går ned och fördubblar olyckans vidd.
1021 Rusa inte utan vidare åstad, utan tag det lugnt. Att börja
1022 med kan det vara bra att kasta till honom sin ryggsäck,
vilken
1023 kan göra tjänst som simdyna en god stund och som dessutom
1024 ju alltid är "något att hålla i" (tänk på "halmstråt"), i
1025 vart fall kan den göra mera nytta hos den nödställde än på
1026 ens egen rygg. Sök därefter få tag i något lämpligt föremål
1027 t. ex. en bräda, en stege, en grind, en tott i en båt, några
1028 gärdsgårdsstörar, en kälke (vändes upp-och-ned), en spark-
1029 </p>
1030 </div>
1031 <div type="page" n="36">
1032 <p>stötting, en dörr, ett bord (vändes upp-och-ned) – nära
1033 nog vad som helst är bättre än ingenting; vid ett tillfälle
1034 kom en trasig gammal kanot, som låg kvarglömd på stran-
1035 den, utmärkt till pass. Ropa till honom att simma med benen.
1036 Beroende på isens bärkraft gående, krypande eller ålande
1037 beger man sig med föremålet framför sig ut mot vaken så
1038 nära den nödställde, att han kan få tag i detsamma. Så
1039 långt är allt gott och väl, men det gäller även att hjälpa
1040 honom upp. Nu måste man på ett eller annat sätt nå honom,
1041 antingen med handen eller med "förlängd arm", d. v. s. med

något lämpligt föremål man håller i handen, t. ex. ispiken, en granruska, en käpp, en kavaj (med inkrängda ärmar, så att han ej kan gripa i någon av dessa, ty det är ej säkert att axelsömmarna stå rycken), livbältet, ett par skridsko-remmar, benlindor e. dyl.
Då den nödställde gripit handen eller den "förlängda armen", bör man om möjligt laga så, att det framskjutna föremålet (brädan, stören, stegen o. s. v.) ger mothåll åt både räddaren och den nödställde, så att inte å ena sidan både föremål och räddare glida ut i vaken (slå fast skridskospetsarne i isen) eller å andra föremålet åker bakåt (lägg ena armen eller kroppen mot föremålets bakre kant!).
Utgöres det senare av en stege eller liknande, kan man oftast utan vidare krypa ut på detsamma, men i det kritiska ögonblicket böra skridskospetsarne slås fast så, att hela systemet blir orörligt, när den nödställde tar sig upp.
När denne väl kommit upp ur vaken, gäller det att förfoga sig bakåt. Stig framför allt inte upp och gå, utan åla, rulla eller kryp till säker is!
De här närmast skildrade åtgärderna förutsätta, som vi förstå, relativ närhet till land, varifrån man inom rimlig

tid

kan skaffa sig redskap.
Sker olyckan långt från land, finns knappast annat att göra än försöka krypande eller ålande nå den nödställde

</p>

</div>

<div type="page" n="37">

<p>med något man bär på sig (kavaj, livbälte, ryggsäck o. s. v.) eller, om man är ett lag, bilda kedja: alla, utom sista man, liggande i rad, var och en hållande i den framför liggandes skridskor eller fötter; sista man sitter med bakspetsarna av sina skridskor fastslagna i isen. Då främsta man ropar "hala!" e. dyl. till tecken att han fått gott tag, sträva

alle

man bakåt.

</p>

<pb facs="Bild/N0037.tif" n="N0037"/>

<p>Kedja.</p>

<p>Att beröva räddaren även ispiken, bry vi oss inte om, ty med denna kan han i alla fall inte uträtta stort mera än "förlänga sin arm".

</p>

<p>Vid fast iskant.</p>

<p>Även den, som har ögonen med sig aldrig så, kan råka att åka ut på en nytillfrusen isupptagningsplats, gå ned sig i en ångbåtsränna eller dylikt – man har glömt att "ruska ut" platsen, det är mörkt, mulet eller snöglopp, som hindrar

</p>

</div>

<div type="page" n="38">

<p>sikten o. s. v. Är han försedd med isdubbar klarar han sig ganska lätt upp, ty här är iskanten i regel fast och bär – kraftig och ger pålitligt fäste för dessa. Det är egentligen bara att "fästa" och "bensimma sig upp" utan vidare. Oftast behöver man inte befara att benen glida in under isen, ty denna är vanligen så pass tjock att den själv är i vägen,

</p>

<pb facs="Bild/N0038.tif" n="N0038"/>

<p>Hand- och fotgrepp.</p>

1100 <p>men det är alltid klokt att bensimma med tanke på möj-
1101 ligheten. Den, som här vänder på rygg, gör utan tvivel sig
1102 själv en otjänst, ty i och med detsamma avsäger han sig
1103 största delen av de ovärderliga isdubbarnas hjälp.
1104 Gäller det att få upp en som under dessa omständigheter
1105 gått ned sig, och som inte kan reda sig själv, har man blott
1106 att förfara som om man stode på en klappflotte e. dyl., man
1107 tar vederbörande i kragen eller i handen och svingar upp
1108 honom. Om man orkar. Är så icke förhållandet, utan man
1109 </p>
1110 </div>
1111 <div type="page" n="39">
1112 <p>riskerar att själv bli neddragen, ordnar man "hand- och
1113 fotgrepp" eller "fot- och handgrepp" vilket man nu vill
1114 kalla det:
1115 Man ställer den ena foten vid iskanten – om man är
1116 utan skridskor: med fotspetsen åt kanten till; om man har
1117 skridskor på: med foten vriden så att skriskoskenan ligger
1118 parallellt med iskanten – och tillsäger den nödställde att
1119 lägga sin ena hand på foten. Samtidigt räcker man honom
1120 sin egen "samma sidas hand" (höger fot – höger hand,
1121 vänster fot – vänster hand) och tar stadigt tag i hans andra
1122 hand (gärna "hand om handled", i synnerhet om han har
1123 genomblöta vantar på), faller därefter ned på "andra sidans
1124 knä" och lutar kroppen bakåt. På "ett – två – tr-r-r-e!"
1125 vräker man kroppen bakåt på samma gång den nödställde
1126 (efter tillsägelse) trycker på foten så tungt han kan – i
1127 nästa sekund är räddningen fullbordad.
1128 (Greppet kan med fördel övas inomhus på t. ex. ett bord,
1129 ett podium i sångsalen, bänkar i gymnastiksalen m. m.)
1130 </p>
1131 <p>Efterbehandling.</p>
1132 <p>Den, som legat i en vak, i synnerhet om han legat länge,
1133 skall fortast möjligt i säng. Men detta kan ofta ställa sig
1134 kinkigt nog. Är den uppdragne vid full vigör och orkar
1135 löpa, är det inte så farligt, ty han får snart blodet i
omlopp
1136 igen, blott man genast sätter fart mot land och boningshus.
1137 Men det inträffar mycket ofta, att han några minuter efter
1138 bärgningen "slocknar". Under kampen för livet har spän-
1139 ningen hållit honom i gång, men när den är över, kommer
1140 reaktionen, först nu känner han hur iskallt vattnet i
kläderna
1141 är, och en oövervinnelig mattighet smyger sig över honom.
1142 Nu är verklig fara för handen – nästan lika allvarlig som
1143 den i vaken – och det fordras beslutsamhet och kraft och</p>
1144 </div>
1145 <div type="page" n="40">
1146 <p>även en viss grad av hänsynslöshet hos räddarna. Inga frå-
1147 gor, inget pjunk, stackaren skall i land och i säng, kosta
1148 vad det kosta vill! Sätt fart bara! En skopa ovelt och till
1149 och med ett par "orror" kunna göra underverk, huvudsaken
1150 är att humöret kommer upp, om fridsamt eller ilsket är
1151 likgiltigt.
1152 </p>
1153 <pb facs="Bildern0040.tif" n="N0040"/>
1154 <p>Full fart mot land!</p>
1155 <p>Lyckas man inte, trots ansträngningarna, att få honom att
1156 hugga i, utan han viljelöst faller ihop, kanske förlorar med-
1157 vetandet eller näst intill, då måste och skola räddarna offra

1158 sig, eller rättare sin egen värme. Man kränger av honom
1159 hans genomsura "livplagg" (kavaj, tröja, väst, skjorta),
1160 underredet är det inte så kinkigt med, och kränger på honom
1161 en kamrats tröja, en annans väst, en tredjes kavaj – skjor-
1162 tan behöver ingen offra, en varm tröja närmast kroppen är
1163 långt bättre.

1164 </p>
1165 </div>
1166 <div type="page" n="41">
1167 <p>"Offrandet" innebär ingen som helst risk i jämförelse
1168 med den som den uppdragne löper, ty har man skjortan
1169 torr, reder man sig gott med vad man förresten har på sig
1170 även om man skulle ikläda sig något av den uppdragnes
1171 sura plagg. Här blir nämligen minsann inte fråga om en
1172 maklig promenad, under vilken man hinner förkyla sig.
1173 Den nödställde skall i land och vidare, och det blir svettigt
1174 nog, även i stark köld, i synnerhet om det är långt till när-
1175 maste boningshus.
1176 Hur förfara? Fort av med hans skridskor! Lägg honom
1177 med överkroppen på en kavaj och släpa i väg med honom
1178 för brinnande livet!
1179 Är han alldeles slut, tag till konstgjord andning och gnugga
1180 och gnid honom "med kläderna" (de nyss pådragna varma) av
1181 alla krafter kring överkroppen (en eller två man pumpa med
1182 armarna medan en eller två gnugga så det ryker om det).
1183 Finns konjak eller annat starkt med, giv honom en försvarlig
1184 dosis.
1185 Så snart han visar livstecken, bär det åstad. Men stanna
1186 då och då, om det behövs, och ge honom en körare med
1187 gnuggning, pumpning och klunk. På land måste han bäras
1188 och det fort ändå! Kinka inte med att ta av egna skridskor
1189 utan låt gnistorna spraka!
1190 Huvudsaken är att han kommer fort inomhus och i säng,
1191 sak samma vems sängen är!
1192 Drag av honom alla våta plagg, redan i farstun om så är;
1193 svep honom i en filt eller ett täcke och bädda ned honom.
1194 Ring genast eller tillkalla på annat sätt läkare.
1195 Värm under tiden stenar eller krus och lägg dem omkring
1196 honom, gnugga hela människan med värmda filter, hand-
1197 dukar, mjölsäckar eller vad man kan få tag i, som inte river
1198 sönder huden. Giv honom varm mjölk, kaffe, te e. dyl.,
1199 helst med konjak eller annat starkt i. När han vaknar till
1200 </p>
1201 </div>
1202 <div type="page" n="42">
1203 <p>liv, vill han sova, men låt honom inte somna förrän kinderna
1204 börja rodna och han känns varm överallt.
1205 Skulle han plötsligt resa sig upp och bli arg – ja då kan
1206 man själv gå och dricka kaffe.
1207 "Sak samma vems sängen är", har jag sagt. Det kan tydas
1208 som en maning till hemfridsbrott. Ja väl, jag tar risken av
1209 ett åtal, ett människoliv är värt långt mer än så.

1210 </p>
1211 </div>
1212 <div type="page" n="43">
1213 <head>III.</head>
1214 <head>NÅGRA ANVISNINGAR FÖR FÄRDER I SÄLLSKAP PÅ FRÄMMANDE IS.

1215 </head>
1216 <p>ÄN EN GÅNG: gå aldrig i klump, utan med 8–10 meters
inbördes avstånd. Händer en olycka, störta icke genast fram

1217 etc. (se sid. 30).
1218 Det kan ju inträffa,
1219 att man helt enkelt blir
1220 nödsakad att ta sig över
1221 en sjö, om vars is man
1222 ingenting vet. Fråga i
1223 gårdarna i närheten och
1224 tag varning om sådan
1225 ges. Men, som sagt,
1226 man kan bli tvungen att
1227 ta en viss risk – man
1228 måste passa ett tåg, det
1229 skall snart skymma e.
1230 dyl. Eller det är redan
1231 mörkt, dimma eller snö-
1232 glopp råder eller sikten
1233 eljest är dålig, men man
1234 måste fram.
1235
1236 Då är icke tillrådligt
1237 att åka fritt var för sig,
1238 ty det kan mycket lätt
1239 inträffa, att man för-
1240 </p>
1241 <pb facs="Bildern0043.tif" n="N0043"/>
1242 <p>Tyngsta man främst.</p>
1243 </div>
1244 <div type="page" n="44">
1245 <p>lorar förbindelsen med varandra. Händer då en olycka, kan
1246 bärningen bli ytterst riskabel för hela sällskapet. Då är
det
1247 säkrast att åka i rad efter varandra enligt följande:
1248 Tyngsta man främst och i fullt arbete med ispiken, hela
1249 raden från och med främsta man sammankopplade sins-
1250 emellan medelst livlinorna, vilkas sladdar tagas kring livet
1251 eller snett över axeln. Främsta man anger farten, som om ej
1252 </p>
1253 <pb facs="Bildern0044.tif" n="N0044"/>
1254 <p>Ångbåtsränna – farlig stråt.</p>
1255 <p>får vara starkare än att dels alla kunna hålla densamma,
1256 dels han själv hinner säkert iaktta hur isen "svarar" på
1257 huggen med piken och han kan med hörseln uppfatta hur
1258 isen låter. De bakomvarande hålla så pass fart att linorna
1259 hänga slaka i båge, icke spända. Således ingen "bogsering".
1260 Detta därför att främsta man därigenom kan tvingas stanna
1261 med risk att just då ha kommit över ett svagt ställe.
1262 Alle man ge akt på och lyda ögonblickligen främsta mans
1263 varningsrop, svänger han undan åt ettdera hållet, skola alla
1264 svänga samtidigt åt samma håll; alla tillgängliga ispikar
1265 nu i fullt arbete (man vet ju ingenting säkert om isen på
1266 </p>
1267 </div>
1268 <div type="page" n="45">
1269 <pb facs="Bildern0045.tif" n="N0045"/>
1270 <p>Man tar sig över med vad man hava kan.</p>
1271 <pb facs="Bildern0045.tif" n="N0045"/>
1272 <p>Livlinan gör ofta god tjänst även här.</p>
1273 </div>
1274 <div type="page" n="46">
1275 <p>sidorna om färdlinjen). Går främsta man ned sig, "slås

1276 back" överallt och han är uppe igen på ett ögonblick.
1277 Varför tyngsta man främst? frågar någon. Jo, därför
1278 att isen givetvis förr signalerar svaghet för en tyngre än
1279 för en lättare, man blir alltså tidigare varnad och kan hinna
1280 undan faran. Går t. ex. lättaste man främst kan det mycket
1281 lätt inträffa att såväl han som en eller annan till glider

över

1282 ett svagt ställe utan att märka något, men när den tyngsta
1283 kommer brister isen, det blir stopp överallt och att
1284 stanna på osäker is är en mycket farlig sak. Det kan mycket
1285 lätt hända att den eller de som hunnit över nödgas stanna
1286 på ställen som icke bära. Alltså tyngsta man främst.
1287 Endast om man skall "färja" över en nyfrusen råk, ång-
1288 båtsränna e. dyl. bör i stället lättaste man vara den som
1289 först ger sig över. "Färjan" tillverkas av gårdsgårdsstörar,
1290 granruskor, ryggsäckar e. dyl. Lättaste man lägger sig på
1291 färjan med en kamrats livlina om livet (så att han kan halas
1292 upp om isen brister), och hugger sig och färjan över medelst
1293 isdubbarna. Väl över gör han fast båda linorna vid färjan,
1294 som sedan halas tillbaka av kamraterna, medan han själv
1295 behåller sladden av den ena linan, halar över nästa man
1296 o. s. v.

</p>

</div>

<div type="page" n="47">

<head>IV.</head>

<head>ANBRINGA RÄDDNINGSMÖJLIGHETER ÖVER-
ALLT DÄR FRITT VATTEN FINNS HEMMAVID.

</head>

<p>Det finns landsändar, där man resonerar som så "här
finns inga farliga vatten, så vi ha ingen användning för liv-
linor, isdubbar och allt det där".

Må så vara att skridskofärder äro uteslutna och sålunda
långfärdsgrejer icke finna användning i t. ex. stora delar av
Skåne, på Östgöta- och Västgötaslätterna, i Västmanland
och annorstädes. Men är inte en ankdam, en mangelgrav,
en å lika farlig som vilken sjö som helst? Läs tidningarnas
så gott som årligen återkommande meddelanden om drunk-
ningsolyckor i just sådana vatten, när nattgammal is lockat
barn och även vuxna att pröva lyckan!

Även i de "vattenfattigaste" trakter ha hundratals män-
iskoliv gått förlorade genom drunkning i frusna vatten-
samlingar av olika slag, och detta ofta invid hemmens knutar,
uteslutande därför att inga som helst räddningsredskap fun-
nits till hands.

En pojke gick ned sig i en mangelgrav, hans kamrat
kastade sig hjältemodigt ut på isen för att rädda honom,
men med den påföljd att båda blevo där – det skulle vara
intressant att studera en statistik över sådana olyckor från
t. ex. Skåne, där just mangelgravarna årligen kräva offer
– den tappra parveln hade endast sina händer att lita till,
inte så mycket som ett klädstreck eller en stör fanns till
hands. Och även om så hade varit, hade han kanske aldrig

</p>

</div>

<div type="page" n="48">

<p>kommit att tänka därpå, ty ingen hade lärt honom, hur
han bort göra.

Innebär inte detta exempel ur verkligheten – vilket skulle
kunna åter anföras i mängd från skilda landsändar – en

1335 bjudande maning till alla omtänksamma gods- och gårdsägare
1336 </p>
1337 <pb facs="Bilder/N0048.tif" n="N0048"/>
1338 <p>eller f. ö. alla familjefäder, som ha vattensamlingar inom
eller
1339 i närheten av sina domäner eller villor?
1340 Häng ut om höstarna vid märgelgraven, ankdammen,
1341 kvarndammen eller vad det nu kan vara, en gammal stege,
1342 en oxtöm, ett klädstreck eller vad som helst, som kan tjäna
ändamålet.
1343 Tag med barn och blomma, drängar och hembiträden någon
1344 dag och lär dem hur de böra bära sig åt, om en olycka skulle
inträffa.
1345 </p>
1346 </div>
1347 <div type="page" n="49">
1348 <p>Gör då och då under vintern en inspektion och se till att
1349 redskapet verkligen finns och är användbart.
1350 Innebär det inte också en maning till alla lärare och lära-
1351 rinnor, som ju nästan dagligen komma i beröring med barnen
1352 i trakten, att härvidlag göra en insats dels genom att under-
1353 visa och förmana i hithörande ting dels att hemställa till
1354 vederbörande "vattenägare" om redskap, där sådant saknas?
1355 Lärarna och lärarinnorna veta mycket väl att förbud att
1356 beträda svag is inte tjänar mycket till, i synnerhet när det
1357 gäller pojkar. Och en godsägare må förbjuda sina egna
1358 barn – han blir kanske åtlydd av dem och så tillvida är
1359 allt gott och väl för hans egen räkning – men det finns
1360 andra barn i bygden än hans. Och det finns unga män och
1361 kvinnor, som i ungdomligt överdåd kunna ge sig ut på isen,
1362 utan hänsyn till förbud och förmaningar. Det är dock liv
1363 som liv, och att lägga armarna i kors och hänvisa till ett
1364 förbud, "de ha sig själva att skylla", kan knappast betecknas
1365 som annat än rätt, för att icke säga något ännu värre.
1366 Därför, kommunalnämnder, kyrkoråd och enskilda, som
1367 makten hava! Skapa en tradition i orten att vid varje farlig
1368 damm eller pöl skall finnas något att taga till för att rädda
1369 människoliv, om olyckan skulle vara framme! Det behöver
1370 inte kosta ett öre.
1371 I skärgårdarna, där man ju dock i allmänhet sedan år-
1372 hundraden är förtrogen med faran och förstår att avvärja
1373 den, är det likväl ingalunda ur vägen att något liknande
1374 vidtages – där det inte redan är gjort. Vid varje brygga
1375 finns oftast något att ta till, exempelvis ett par åror,
några
1376 tofter, en båtshake eller till och med en båt. Men det gäller
1377 att se till att föremålet ifråga icke är så hårt fastfruset,
att
1378 det icke går att lossa med ett krafttag eller en spark.
1379 </p>
1380 </div>
1381 <div type="page" n="50">
1382 <head>V.</head>
1383 <head>UNDERVISNING.</head>
1384 <p>I företalet till föreliggande broschyr har jag talat om en
1385 plikt som, åtminstone enligt min mening, åligger oss alla,
1386 den nämligen att göra allt vad i vars och ens förmåga står
1387 för att förebygga drunkningsolyckor på is. Jag nämner där
1388 som ett råd, att exempelvis kalla samman allt vad barn-
1389 ungar heter i trakten och med dessa sätta igång så grundlig

praktisk undervisning som möjligt om allt som hör till detta oerhört viktiga ämne. Skulle det vara ur vägen, att skolorna ägnade en eller annan timme däråt?

</p>

<pb facs="Bilder/N0050.tif" n="N0050"/>

Många av här rekommenderade övningar kunna även företagas i en gymnastiksal. Medelst nedersta sektionen – eller flera – av en plint anordnas en "vak"; isen representeras av plankor, lutplan e. dyl. där hugg med dubbarna icke vålla nämnvärd skada (således icke av bänkar), så lagda att "isen" blir vågrät. Bilden här ovan visar hur en nödställd tar sig upp med hjälp av isdubbar och ispi. (Bilderna å sid. 50–53 härröra från övningar i Katarina realskola, Stockholm.)

</p>

</div>

<div type="page" n="51">

För dem, som enligt god sportmannaanda, redan förr om åren lagt ned ett gott stycke arbete, ligger ju saken klar. Men andra, som ännu inte prövat på denna i mer än ett avseende välsignelsebringande "missionsverksamhet", stå kanske undrande och spörjande om i vilken ända man skall börja. Jag nämnde "praktiska övningar". Därmed menar jag naturligtvis inte att man skall lägga sig själv eller några ungar i en vak och visa hur man tar sig upp! Det vore

</p>

<pb facs="Bilder/N0051.tif" n="N0051"/>

Den nödställda hugger och ålar sig fram till "säker is".</p>

givetvis att gå för långt, ehuru det finns exempel på att så verkligen skett lite varstans. Åhnej, sakta i backarna! Skaffa först ett eller några par isdubbar, några livlinor och en ispi eller två, så att övningsmaterial finnes till

hands.

Vidare är det bra att på förhand ha hopbringat vid den avsedda övningsplatsen, på isen eller i land, några

plankstumpar,

en stege, en grind, en bänk, några granruskor o. dyl, som kan tänkas finnas tillgängligt ungefär var som helst i närheten av en strand.

Tag sedan hela skaran åhörare med ned till isen och berätta om bärighet och hur man utröner denna. 5 cm:s tjocklek är betryggande. Men ännu en gång! OBS.! Det är ingalunda sagt att isen håller 5 cm. överallt, fast den gör det

på

</p>

</div>

<div type="page" n="52">

det grunda vattnet vid stranden. Bäst alltså att invänta ytterligare några dygns frost, i synnerhet om isen är snöbetäckt.

Berätta eller ännu hellre visa var man i allmänhet kan befara att svag is finnes: vid å- och bäckmynningar etc. (se sid. 15).

Låt därefter hela sällskapet i tur och ordning liggande på isen lära sig hur man kan hasa sig fram med isdubbarnas hjälp; låt dem även pröva hur svårt det är att få något

</p>

<pb facs="Bilder/N0052.tif" n="N0052"/>

<p>Spjärn med isdubb och livlina.</p>

allra-

<p>fäste med blotta händerna. Nu förstå de hur ovärderliga dubbarna äro. Lär dem nu hur dubbarna skola bäras (i ytterplaggens bröstfickor, icke i sid- eller byxfickor och minst i ryggsäcken !) och klargöras för användning. Har man hittills skött saken förståndigt, behöver man säkerligen inte klaga över brist på intresse hos vare sig barnen eller de vuxna. Ge nu alla barnen, särskilt pojkarna i "hemläxa" att tillverka isdubbar. Sådana finnas visserligen att köpa i alla sportaffärer, men det går lika galant att själv åstadkomma dem, och så blir det betydligt billigare (se sid. 62). Lär dem att dubbar med blottade spetsar äro livsfarliga att bära i fickan, spetsarna skola vara klädda med något

</p>

</div>

<div type="page" n="53">

<p>skyddande hölje, som är lätt att avlägsna; billigt och fullt effektivt är, att ränna spetsarna i var sin kork. De, som förut icke kunna konsten, skola nu lära sig simma med benen. Bensim är nämligen något ytterst viktigt vid inträffande "plurr". Lagg vederbörande på magen över en kälke, över relingen på en infrusen båt, en bänk e. dyl. Sök sedan komma åt en brygga, ett högt bord eller annan

</p>

<pb facs="Bild/N0053.tif" n="N0053"/>

<p>Hand- och fotgrepp.</p>

<p>anordning, vid vars kanter "eleverna" kunna hänga på underarmarna och armbågarna, med eller utan stöd för fötterna. Lär dem att i denna ställning, som på ett ungefär motsvarar den vid en vakkant, att under simtag med benen plocka fram och klargöra dubbarna, hugga dessa i bryggan eller bordet så långt inåt från kanten som möjligt samt hasa sig upp så att insidan av hela ena benet kan läggas upp på "isen" o. s. v. Obs.! inte resa sig upp ännu, utan hugg och hasa vidare ett stycke! Med dessa övningar vinner man inte endast att "eleverna" få förtroende till dubbarna och lära sig använda dem utan

</p>

</div>

<div type="page" n="54">

<p>också visshet huruvida deras dubbar äro av pålitlig konstruktion och hållbara. Nu inpränta vi så kraftigt som möjligt hur ansvarslost det är att någonsin ge sig ut på en skridskofärd på okänd is utan isdubbar. Men hur man än "präntar" måste man likväl alltid räkna med att någon kan glömma. Lär dem därför även de få möjligheter som kunna finnas att ersätta de glömda dubbarna. Närmast till hands är en

</p>

<pb facs="Bild/N0054.tif" n="N0054"/>

<p>Ett moment från stockholmsscouterernas uppvisning i livlinekastning å utställningen som-maren 1930. I förgrunden de liggande "målen", i fonden kastarna. Intresset hos åskådarmassan var lika stort som hos pojkarna.

</p>

<p>kniv, men det bör i så fall vara en slidkniv o. s. v. (se sid. 27). Bärning. Hittills ha vi talat endast om den nödställde

själv, nu skola vi beröra åtgärder från hans kamraters sida, ty naturligtvis störta dessa till hjälp. (Se sid. 30.) Liksom en fartygsbesättning tränas i livbåtsmanöver bör varje skridskoåkarlag med någon självaktning och ansvars-känsla på förhand öva så många moment som möjligt av dem, vilka pläga ingå i bärgning. De moment som både kunna och böra göras till föremål för övning på land eller på fast och säker is äro:

</p>

</div>

<div type="page" n="55">

<p>Livlinans bruk, förfaringssätt vid överraskande olyckstillbud, isdubbarnas användning för spjörn, användning av olika föremål till "förlängning" av armarna samt hand- och fotgrepp.

Angående livlinan se sid. 62. Det har inom den svenska scoutrörelsen visat sig att livlinekastning är en sport, som omfattas med brinnande intresse av de unga. Spänningen vid tävlingar är vad intensiteten beträffar oftast fullt

jämförlik

med den vid löpningar, simning och andra idrotter. Varje svensk I-klass scout står säkerligen mer än gärna till tjänst som instruktör.

Om förfaringssätt vid överraskning se sid. 30. Denna manöver bör övas upprepade gånger på fast is så att den småningom ingår i medvetandet och överraskningen reduceras till ett minimum: en i laget stannar plötsligt och för de andra oförberett, skriker till (gärna med ett en gång för alla överenskommet för laget gemensamt nödrop, som aldrig får användas annat än när fara är å färde), de övriga svänga undan o. s. v.

Angående "spjörn" se sid. 31.

"Förlängd arm" se sid. 33.

Fot- och handgrepp se sid. 37.

</p>

</div>

<div type="page" n="56">

<head>VI.</head>

<head>MED SKRIDSKOSEGEL.</head>

<p>En skridskoseglare, som varit dumdristig eller tanklös nog att ge sig ut på icke fullt känd is, har det betydligt värre ställt än andra. Den merendels mycket starka farten gör antingen, att isen inte varnar eller också att seglaren inte hinner iakttaga varningen, förr än det är för sent och han redan är långt ute på det farliga området, när isen plötsligt brister. Därav följer, att han i regel har alltför långt till säker is för

att

han skall ha nämnvärda utsikter till räddning på egen hand. Olyckan sker oftast på bråkdelar av en sekund, varför det mycket lätt kan inträffa, att seglet blåser en ur händerna och fortsätter utåt isen utom räckhåll, därigenom försvårande räddningen i hög grad. Runt om brister isen vid varje försök att få hugg med dubbarna och det är ingalunda otänkbart, tvärtom högst sannolikt, att den är lika svag ett femtiotal meter eller mera åt alla håll. Utsikterna till räddning äro minimala, även om hjälp finnes i närheten, ty inga linor räcka till och isen är alltför svag. Har man haft nog sinnesnärvaro – eller rättare sagt slumpen fogat så – att man fortfarande behållit taget i rån

1564 eller bommen, ställer sig saken något gynnsammare, ty seglet
1565 kan bli en utmärkt flotte. Konsten är blott taga sig upp
1566 på detsamma eller förstå att rätt begagna det stöd, som det
1567 erbjuder.
1568 </p>
1569 </div>
1570 <div type="page" n="57">
1571 <p>Har, i det ögonblick det bar nedåt, seglet råkat komma
1572 över en, gäller det att under vattentrampning fortast laga
1573 så, att man blir klar från det utan att likväl släppa det.
1574 Har då ena hörnet av detsamma råkat komma under isen,
1575 är man mycket illa ute, ty det är i hastigheten mycket svårt
1576 att genast avgöra, åt vilket håll man bör draga, och har
1577 </p>
1578 <pb fscs="Bild/N0057.tif" n="N0057"/>
1579 <p>En skridskoseglare kommer av den starka farten i
1580 regel för långt ut, utsikterna till en lycklig utgång äro
1581 minimala.
1582 </p>
1583 <p>ännu ett av hörnen kommit under och seglet sålunda blivit
1584 fastträtt ungefär som ett vykort i ett album, så äro svårig-
1585 heterna nära nog oövervinneliga. Visserligen brister kanske
1586 den svaga isen till sist vid hörnen, men det kan taga allt
för
1587 lång tid för att medföra någon nämnvärd nytta.
1588 Har seglet fallit så, att man har det bredvid sig, eller har
1589 man lyckats komma klar för det, om det fallit över en bör
1590 man begagna detsamma som stöd, simma och hugga sig fram
1591 </p>
1592 </div>
1593 <div type="page" n="58">
1594 <p>mot säkrare is och, så snart det synes ha utsikter att
lyckas,
1595 söka taga sig upp på seglet samt medelst dubbarna hasa sig
1596 vidare.
1597 Av det ovan sagda framgår med all önskvärd tydlighet,
1598 hur oerhört farligt det är för en skridskoseglare att gå ned
1599 sig.
1600 Har du makt, så förbjud, har du det icke, så varna varje
1601 människa, du ser stå i begrepp att skridskosegla på is, som
1602 icke är känd som absolut tillförlitlig. Kom själv i håg att
1603 djärvhet är en dygd, dumstridighet ett oting.
1604 </p>
1605 </div>
1606 <div type="page" n="59">
1607 <head>VII.</head>
1608 <head>ISFÄRDER EFTER HÄST.</head>
1609 <p>Vid slädfärder efter häst, på säkra, kända vintervägar
1610 torde i allmänhet inga särskilda försiktighetsmått vara av
1611 nöden. Har man däremot den allra ringaste anledning att
1612 vara försiktig bör man knäppa upp fotsacken och i stället
1613 sätta sig på en flik av densamma; filter och fällar böra
1614 anbringas så, att man sitter på mitten och har sidoflikarna
1615 över benen; fotvärmare och pälsstövlar o. dyl. böra hållas
1616 halvt avdragna; ytterpäls och pälsrem uppspända, allt i akt
1617 och mening att, om en olycka inträffar, man hastigt skall
1618 komma ur släden och vinna full rörelsefrihet. Finns hösäck,
1619 med hö i, bör man laga så, att den är lätt tillgänglig.
1620 Sladdarna till dragremmar eller draglinor böra dragas ur
1621 stropparna, likaså remmarna till bukhjord och lokor. Det

stadigt

torde för övrigt vara förmånligast att, om draglinor finnas jämte skalmar, helt lossa de förra och köra med endast de senare. Mången föredrager att under sådana förhållanden taga bort skalmarna och köra endast med draglinorna, emedan dessa ju lätt nog kunna skäras av, men detta fordrar antingen en mycket skicklig kusk eller mycket lugn häst. Kör man sakta och isen är snöbetäckt, är emellertid denna anordning synnerligen lämplig. Beträffande skalmarna bör man draga ut selpinnarna och i stället införa en bukt av ett

snöre eller en rem, som lätt kan ryckas ur. Äro skalmarna försedda med hakar i stället för selpinnehål, bör man draga ur de sedvanliga små remstumparna, om så kan ske utan olägenhet för körningen.

</p>

</div>

<div type="page" n="60">

<p>Slidknivar lätt tillgängliga – detta, liksom det närmast föregående, för att hastigt kunna befria hästen (hästarna) från seldon och åkdon.

Drag tömmarnas remsladdar ur stropparna, så att tömmarna lätt kunna lossas.

Kör försiktigt, och lita mera på hästen än på dig själv i synnerhet om mörker, snötjocka eller dimma råder. Stannar hästen, mana icke på honom, utan stig ur och undersök förhållandena.

Brister isen, fort ur släden och kasta alla tyngande plagg. Kvickt fram till hästens huvud, lossa eller skär av tömmarna vid bletslet, slå en snara kring hästens hals, håll upp hans huvud och sök under tiden hala tömmen ur ringarna, så att den blir fri, kasta därefter tömmen utåt isen. Lossa därpå eller skär av allt, som behövs för att befria hästen från fordonet.

Så långt kan man möjligen reda sig ensam. Håll upp hästens huvud med grepp i huvudlaget eller med snaran och avvakta hjälp.

Att bärga hästen tarvar flera handfasta personers bistånd. Han skall halas upp åt sidan, icke framåt, ty frambenen slå emot isens undre yta och hindra uppdragandet. Sök få stänger (skalmarna, om fordonet ej gått till botten) eller bräder under honom och väg upp honom, så, att en eller ett par man kunna få grepp i svansen. Finnas linor eller ytterligare tömmar till hands, bör man för samma ändamål söka, medelst stänger, båtshakar e. dyl., träda dessa under och omkring buken framför bakbenen; kasta ändarna över till den sida av vaken, åt vilken man tänker draga upp honom. Medan ett par man medelst stänger eller bräder, nerkörda mellan hästen och iskanten, söka bända honom fri från denna, halas nu samtidigt i snara, linor och svans.

</p>

</div>

<div type="page" n="61">

<head>VIII.</head>

<head>MED AUTOMOBIL ELLER MOTORCYKEL.</head>

<p>Råd till bilister.</p>

<p>Håll Er på land! – eller vidtag åtgärder i överensstämelse med här i bild framställda bilförsäkrings-isrisk-

villkor.

</p>

<pb facs="Bilder/N0061.tif" n="N0061"/>

```
1680 </div>
1681 <div type="page" n="62">
1682   <head>IX.</head>
1683   <head>REDSKAPEN.</head>
1684   <p>A. Isdubbarna</p>
1685   <p>Dessa viktiga instrument be-
1686     stå av varsitt stadiga träskaft
1687     med en stål- eller järnspets i
1688     ena ändan och ett hål i den
1689     andra för ett snöre. Skaftet
1690     bör icke vara grövre än att
1691     man bekvämt kan få ett gott
1692     grepp om detsamma, men å
1693     andra sidan ej så smäckert att
1694     det kan spricka vid påftrest-
1695     ning. Längden eller "höjden"
1696     bör med någon centimeter
1697     överstiga en hårt knuten hands
1698     bredd.
1699     Spetsen bör vara tämligen
1700     grov, tresidig och ej gärna
1701     längre än 4 å 5 cm. räknat
1702     från skaftets underkant.
1703     Spetsen består emellertid,
1704     icke endast av själva "spetsen"
1705     utan även av dess "tånge", d. v. s. den del av densamma
1706     som löper in i skaftet. Tången och spetsen skola sålunda
1707     vara smidda i ett stycke. Tången bör vara gängad och in-
1708     skruvad i skaftet. Eller: där spetsens överkant ligger an
1709   </p>
1710   <pb facs="Bild/N0062.tif" n="N0062"/>
1711   <p>Hemmagjord isdubb, t. v. ämne till två dubbar.</p>
1712 </div>
1713 <div type="page" n="63">
1714   <p>mot skaftet bör dess diameter med någon millimeter över-
1715     stiga tångens, vilken löper genom hela skaftet och nitas i
1716     skaftets övre yta. Huvudsaken är att spets och skaft
1717     hållas orubbligt samman. För att öka skaftets hållbarhet
1718     nedtill – där påfrestningen är störst – bör en metallring
1719     påkrympas och fastnitas.
1720     Dubbarna böra icke bäras var för sig – man kan tappa
1721     den ena eller båda – utan förenade medelst ett snöre, på
1722     vars mitt man slagit en ögla att påträdas en knapp i ytter-
1723   </p>
1724   <pb facs="Bild/N0063.tif" n="N0063"/>
1725   <p>Så långt skall snöret vara.</p>
1726   <p>plaggets framsida. Snöret bör vara så långt att man, sedan
1727     öglan slagits, kan hålla en dubb i vardera handen med
1728     armarna sträckta rakt utåt sidorna. Hålen för snöret borras
1729     eller brännas i skaftens överkant – surring i skåra blir
1730     aldrig så pålitlig som hål och knut.
1731     Ett mycket vanligt fel med "köpdubbar" är att spets och
1732     tånge ha samma diameter, d. v. s. det är i själva verket
1733     som om man blott slagit en spik genom skaftet. Följden blir
1734     mycket lätt att, när man slår dubben i isen, spets och tånge
1735     flyga upp ur skaftet även om överändan nitats. Vidare bör
1736     man se till att inte spetsen är för lång och för smäcker, så
1737     att
1738     den böjer sig vid påfrestning.
1739     Isdubbarna äro mycket farliga att bära med spetsarna
```

1739 blottade, spetsarna böra därför förse med ett lätt avtagbart
1740 </p>
1741 </div>
1742 <div type="page" n="64">
1743 <p>hölje av läder e. dyl., lämpligen fäst vid snöret. Ett
billigt
1744 och bra sätt är, som förut nämnts, att blott ränna dem i
varsin
1745 kork.
1746 Dubbar finnas numera att köpa i de flesta sportaffärer
1747 men man kan mycket lätt själv tillverka fullt tillförlitliga
1748 sådana.
1749 Man helt enkelt sågar till en klots – helst av lövträ
1750 (björk) – av lämplig längd och ännu så länge överdriven
1751 tjocklek. I mitten av klotsens ena ända skruvar man in en
1752 grov träskruv så långt att alla gängorna och några milli-
1753 meter av halsen gå in. Därefter filar man bort skruvhuvudet
1754 och lagar så att halsen får lämplig längd och tresidig spets.
1755 Nu formar man med kniv eller svarv klotsen till ett för gott
1756 grepp passande skaft. Har man inte tillfälle att krympa
1757 och nita en metallring vid nederändan, bör skaftet göras
1758 desto tjockare nedtill. Sedan bränner eller borrar man snör-
1759 hålet, och dubben är färdig.
1760 Dubbarna skola naturligtvis bäras lätt tillgängliga – i
1761 ytterplaggets bröstfickor, icke i sid-, inner- eller
byxfickor
1762 och allra minst i ryggsäcken! De böra bäras fast instoppade
1763 på sin en gång för alla bestämda plats, icke löst dinglande
1764 kring halsen eller utanpå ytterplagget, ty det behövs blott
det
1765 minsta "trassel" i snöret för att äventyra deras lämpligaste
1766 användning när olyckan är framme.
1767 </p>
1768 <p>B. Livlinan.</p>
1769 <p>För att klarlägga såväl detta utomordentligt viktiga red-
1770 skaps lämpliga konstruktion, förvaring och användning som
1771 de sätt på vilka unga och gamla kunna intresseras för
1772 övning och träning i dess rätta bruk anföras här utdrag ur
1773 Sveriges Scoutförbunds redan år 1921 fastställda instruk-
1774 tion för klassprov och "Ismärket" i vad densamma berör
1775 livlinekastning.
1776 </p>
1777 </div>
1778 <div type="page" n="65">
1779 <p>Begreppsförklaringar.</p>
1780 <p>Avstånd beräknas från kastarens främre fot till mål.
1781 Kastsida, -arm, -hand: den sida, arm, hand, från eller med
1782 vilken kastet utföres.
1783 Kastställning(-ar). I avsikt att förlägga erforderlig yta av
1784 kroppen mot isen ske kast från olika ställningar. Ju svagare
1785 is desto större yta. I stående ställning, som erbjuder minsta
1786 ytan, vilar kroppstyngden på två stödpunkter, i knästående
1787 på tre eller fyra och i liggande på den yta, som beredes
1788 genom att ben, underliv och ena underarmen vila mot under-
1789 laget.
1790 Stående kastställning: löpsidans fot framskjuten några fot-
1791 längder, knäna något böjda rakt framåt och beredda till mjuk
1792 fjädring, överlivet något framåtlutat med kroppstyngden
1793 huvudsakligen på det bakre benet, kastarmen hängande nedåt
1794 böjd utan spänning, kasthanden med mjuk men fast fattning

om linan, som vilar mot pekfingrets mellersta del och fasthålles huvudsakligen av detta och tummen med lagom långt svep. Löpsidans arm hängande fritt med handen halvöppen och linan löpande i denna. Resten av linan på underlaget. Liggande kastställning: löpsidans fot, ben och höft samt kastsidans fot och underben mot underlaget, knäna gärna åtskilda, magen så mycket som möjligt mot underlaget, löpsidans underarm till hela sin längd mot underlaget, överlivet uppstött av överarmen så mycket, att kastarmen kan röras fritt, kasthanden som i stående, linan ej i löphanden utan liggande utanför löparmen. Klargöra livlinan för första kast: därmed menas, att från dess ordinarie uppbärning göra linan klar samt sig själv färdig att kasta; för upprepat kast, att hemhala linan efter kast och göra sig färdig att kasta ånyo. Löpsida, -arm, -hand: den sida, arm, hand, från, utanför eller genom vilken linan löper vid kast.

</p>

</div>

<div type="page" n="66">

<p>Riktpunkt: den punkt, mot vilken kastet riktas. Under normala förhållanden är målets mitt riktpunkt.

Sidläge: den kastande ligger på löpsidan med underarmen mot underlaget.

Svep: den del av linan, som i kastställning befinner sig mellan kasthanden och klumpen.

Träff, träffa, träffläge: att efter utfört kast klumpen befinner sig bakom och någon del av linan på målet. Skulle klumpen stannat bakom men utanför någon av målets ytterlinjer, räknas kastet som träff endast i det fall, att någon del av linan ligger på någon del av detsamma.

</p>

<p>Livlinans konstruktion m. m.</p>

<p>livlinan utgöres i allmänhet av en ungefär 20 m. lång, smäcker lina med i ena ändan vidfästad tyngd, avsedd att vid kast draga linan med sig till målet.

För att kunna fylla sin huvuduppgift måste en livlina vara tillverkad av sådant material, att detta i och för sig icke bereder några svårigheter för linans klargörande. Vidare bör materialet vara jämförelsevis oömt för våta samt, vått eller torrt, bjuda tillräcklig smidighet och med ringa tyngd förena pålitlig styrka.

Vanligt s. k. trosslaget eller kabelslaget tågvirke, varav klädstretch o. dyl. tillverkas, måste vara relativt grovt för att kunna användas till livlina, vilket i sin tur medför, att denna blir onödigt tung, särskilt om den blir våt. Dessutom blir sådant tågvirke vid torkning ofta hårt och styvt med benägenhet att stanna i bukter och kinkar, vilket högst betydligt försvårar linans klargörande, ja ibland gör detta utförbart inom rimlig tid.

S. k. slungad lina av bomull, lagom smäcker och ej för hårt slungad, fyller alla rimliga fordringar på en

lätthanter-

lig och pålitlig livlina.

</p>

</div>

<div type="page" n="67">

<p>Livlinan, sådan den utexperimenterats inom Sveriges Scoutförbund, består av två skilda delar, linan och klumpen. Linan, av bomull, är 20 m. lång och i vardera ändan för-

sedd med en något mindre än handstor, fast ögla, bildad genom "ränknut med halvslag". Den ena av dessa öglor är avsedd för fasthållande av sladden vid kast och är för detta ändamål dessutom försedd med en karbinhake, den andra för fastgöring av klumpen. Klumpen består av en hagelfylld läderpåse med isydd stropp av bomullslina. Fördelen med fri klump är, att linan blir betydligt bekvämare att hantera, bära och klargöra för kast än med fastsydd, som ofta är i vägen, lätt trasslar linan vid klargöring och dessutom utgör ett besvärligt, dinglande påhäng, till hinders vid linans användning till även annat än räddningsredskap. Efter någon övning är det ett par sekunders verk att fastgöra klumpen vid linan. Linans uppskjutning. När linan icke användes, bör den alltid vara ordentligt uppskjuten, vare sig den förvaras

eller

bäres. Det är scout ovärdigt att någonsin ha sin livlina hoptrasslad eller slarvigt förvarad. Uppskjutningen kan ske på olika sätt, vilka var för sig erbjuda vissa fördelar, men intet är så praktiskt och med hänsyn till klargöring så pålitligt som det brandmanskap i allmänhet använder. Därvid tillgår på följande sätt: linan tages fyrdubbel så, att sladdarna och mittbukten komma åt samma håll. Därpå göres i motsatta ändan med alla parterna en "överhandsknop med ögla". Genom denna ögla upptages ännu en och genom denna åter en o. s. v. till dess några decimeter återstå till sladdarna, då en sista ögla upptages och dessa jämte mittbukten trädas in genom denna. Linan är nu uppskjuten, "flätad", och färdig att förvaras eller bäras. Önskar man bära den snett över livet och ena

</p>

</div>

<div type="page" n="68">

<p>axeln eller på annat sätt utanpå utrustningen, kommer karbinhaken väl till pass.

Klumpen bör alltid förvaras på viss bestämd plats – alltid på samma plats – så att man inte nödgas leta efter den. Högra blusfickan eller högra bröstfickan på kavaj är lätt tillgänglig och således lämplig att en gång för alla utnämnas till klumpficka.

Linans uppbärning. Linan bör givetvis bäras på sådant sätt att den snabbt kan göras klar för kast; således helst

</p>

<pb facs="Bildern0068.tif" n="N0068"/>

<p>Klumpända.</p>

<pb facs="Bildern0068.tif" n="N0068"/>

<p>Uppskjutning av livlina.</p>

<p>utanpå utrustningen i övrigt, antingen kring livet som ett bälte eller snett över axeln, i båda fallen med karbinhakens hjälp. Men å andra sidan blir det sällan mera bråttom än att man hinner kränga av sig ryggsäcken, varför linan kan bäras i denna, men i så fall "flätad" som nyss beskrivits, eljest trasslar den sig. Trots alla sina fördelar medför dock flätningen en olägenhet: det tar någon tid att draga ut den för klargöring. Många föredraga därför att före starten för en isfärd linda linan varv efter varv snett över endera axeln med tillräckligt stora bukter för snabb avkrängning, fästa klumpen för gott och stoppa den i lämpligaste ficka. Vid sådan uppbärning är linan genast klar till kast efter det hon

krängts av och klumpen ryckts upp ur fickan.

</div>

<div type="page" n="69">

<p>Klargöring av linan för första kast.</p>

<p>Livlinan klargöres lämpligen i följande ordning: linan kränges av eller framtages, karbinhakens grepp lossas, sladdarna och mittbukten frigörs och klumpen påstickes linan. Det är lämpligt att under tiden fasthålla "flätan" mellan överarmen och livet, dit den slungas med en knyck, medan karbinhaken lossas. Klumpen påstickes genom att linans ögla trädades igenom stroppen, omkring klumpen, och åtdrages. Karbinhaken bör ej användas för fästande av klumpen, ty det händer mycket lätt, i synnerhet vid sträng köld, att haken springer sönder vid klumpens fall mot isen. Därefter fattar ena handen om uppskjutningen och den andra drager ut öglorna med långa, mjuka tag, varvid man bör böja sig ned mot underlaget, så att de frigjorda parterna kunna falla så jämt som möjligt utan "klatschar", vilka lätt trassla linan. Bäst är att vända sig mot den blivande löpsidan. Då utdragningen är verkställd, fattas linan och stående kastställning intages.

</p>

<pb facs="Bilder/N0069.tif" n="N0069"/>

<p>Klargöring av livlinan för upprepat kast.</p>

<p>I stående ställning hemhalas livlinan bäst medelst korta, tätt på varandra följande halanden med hand efter hand, varvid händerna böra beskriva små bågar åt löpsidan, så att linan faller i mjuka bukter. Kroppen hör hållas framåtlutad. I liggande ställning bör man lägga sig på kastsidan eller på rygg och verkställa hemhalningen å löpsidan.

</p>

<p>Kasten.</p>

<p>Kastet kan utföras på olika sätt beroende på avstånd, kastställning, scoutens kroppskrafter, vind eller andra för-

</p>

</div>

<div type="page" n="70">

<p>hållanden. Scouten bör känna till alla kastsätt, men själv utexperimentera det eller de, som passa honom bäst. Vid prov bör lämnas honom fritt val. De pålitligaste sätten äro pendling och sving. Pendling: hela kroppen sättes i en mjukt gungande rörelse

</p>

<pb facs="Bilder/N0070.tif" n="N0070"/>

<p>Pendling.</p>

<p>framåt och bakåt i takt med kastarmen, som med fjädrande eftergifter sättes i pendling i lodplanet, varvid kastarmen,

sve-

pet och klumpen bilda liksom en pendel från axeln till den senare. Rörelsen bör utföras så, att klumpen inte

"klatschar".

Knäna medverka med mjuka fjädringar. Blicken hela tiden skarpt riktad mot målet.

Då man efter några sådana gungande pendlingar känner, att tillräcklig fart och ansamling vunnits, slungas kastet ut

</p>

```
</div>
<div type="page" n="71">
  <p>med full kraft, varvid linan i allmänhet löper genom löp-
    handen.
    Sving: benen hållas i det närmaste sträckta, och kroppen
    endast obetydligt framåtlutad. Kastarmen svänges i cirkel i
    lodplanet med axelleden som medelpunkt, framåt – uppåt –
  </p>
  <pb facs="Bild/N0071.tif" n="N0071"/>
  <p>Kastet slungas ut med full kraft.</p>
  <p>bakåt – nedåt – framåt och kastet slungas ut genom att
    kasthanden släpper sitt tag, när man känner att farten är
    lagom. Endast genom övning lär man sig att avpassa när
    handen skall släppa.
    Pendling är det säkraste sättet, emedan det medger på-
    litligare beräkning vid svåra vindförhållanden, men det
    fordrar å andra sidan, att den kastande känner med sig,
    att han orkar nå fram till målet. Det är därför synnerligen
  </p>
</div>
<div type="page" n="72">
  <p>användbart på korta avstånd. På längre avstånd däremot
    eller då scouten känner, att hans kroppskrafter ej räcka till
    för att nå fram med pendling, är sving att föredraga.
    Av andra sätt kunna
    nämnas vågrätt kast
    och stenkast.
    Det förra sker med
    en kraftig rörelse av
    kastarmen, rak och i det
    närmaste vågrätt, bak-
    ifrån – utåt – framåt.
    Därvid måste dock fatt-
    ningen om linan vara
    en annan. Ett antal
    små bukter uppkransas
    i kasthanden, så att den
    hindras dingla in bland
    buktarna.
    Detta sätt att kasta
    är mycket användbart i
    liggande och förefaller,
    särskilt i början, vara
    det enda möjliga i den-
    na ställning. Men det
    blir aldrig så pålitligt
    som pendling eller
    sving, ty det är mycket
    svårt att rikta rätt,
    även efter mycken öv-
    ning, varför man gör
    klokt i att även i lig-
    gande söka öva upp sig till nöjaktig färdighet i användning
    av de senare kastsätten.
    Stenkast: man helt enkelt kastar klumpen som en sten
  </p>
  <pb facs="Bild/N0072.tif" n="N0072"/>
  <p>Sving.</p>
</div>
<div type="page" n="73">
```

<p>och låter linan löpa ut. Detta sätt fordrar emellertid oftast större styrka, än en scout i allmänhet förfogar över. Efter felande kast, som ej kunnat rättas, skall linan ögonblickligen hemhalas för nytt kast.

</p>

<p>Övningar i klargöring och kast under försvårande förhållanden.

</p>

<p>Under språng kan det vara förmånligt att uppskjuta fästandet av klumpen till sist. I övrigt kan man lämpligen förfara på följande sätt: karbinhakens grepp lossas och "flätan" slungas upp mellan ena överarmen och livet, under det att sladdarna och mittbukten dragas ur öglan. Därpå göres med högra handen en utdragning av ungefär armens längd, varefter sladdarna och mittbukten fattas med tänderna, så att öglorna och bukten hänga ut från högra mungipan. Därefter fortsättes utdragningen, varvid alla fyra parterna uppkranas med och i högra handen, den vänstra bidrager till att hålla flätan. Då hela linan sålunda samlats i högra handen, slungas hon upp mellan vänstra överarmen och livet, sladdarna och mittbukten tagas ur munnen, klumpen fästes. Är isen snöfri, kan det vara lämpligt att, sedan linan samlats i högra handen, kasta härvan ifrån sig åt löpsidan och låta henne släpa fyrdubbel, medan klumpen fästes. När därefter kastställning skall intagas, rycker man henne åt sig. Fäster man klumpen före utdragningen, bör man iakttaga att bita så nära densamma som möjligt, emedan den eljest kan bli till hinders. Är den provande vänsterhänt utbytes höger och vänster här ovan.

</p>

<p>Beräkning av avdrift.</p>

<p>"Måttlig" vind blåser med en hastighet av minst 3 meter i sekunden.

</p>

</div>

<div type="page" n="74">

<p>Skulle väderleksförhållanden och barometerstånd vara sådana, att tillräcklig vind ej kan tänkas uppstå inom rimlig tid, kan man vid provet förfara på följande sätt.

</p>

<pb facs="Bild/N0074.tif" n="N0074"/>

<p>Kastet, A, riktat mot målets mitt, har av vinden förts i

läget

B, alltså bom. C utvisar hur kastet i verkligheten ungefärligen bort riktas, om hänsyn tagits till vinden, d. v. s. mot

c.

Flyttas a till c ($ab = ac$ och målets läge i c parallellt med

det

i a) och linan C kommer att ligga under målbrädan, så har C riktats rätt, D däremot för långt åt höger.

</p>

<p>Kontrollanten utpekar eller utmärker en punkt på sidan om (snett framför, snett bakom och utanför o. s. v.) målet, där ett mot målets mitt riktat kast tänkes på grund av vindförhållandena ha fallit. Scouten beräknar hur långt

</p>

</div>

<div type="page" n="75">

<p>åt motsatt håll han på grund därav måste kasta och utför

2088 kastet i överensstämmelse därmed. Linan skall då ligga lika
 2089 långt åt motsatt håll mot den angivna punkten.
 2090 Kontrollen tillgår så: från den angivna punkten uppdrages
 2091 till målets mitt en linje, som därifrån förlänges ett lika
 2092 långt stycke som avståndet mellan den förra och det senare.
 2093 Den punkt, som då erhålles, är den riktpunkt, som med
 2094 hänsyn till den tänkta vinden bort väljas för att kastet
 skulle
 2095 träffat. Målet – i detta fall lämpligen en lös 1,5 m. lång
 2096 bräda, stav, ribba e. dyl. – anbringas nu med mitten på
 2097 denna punkt och parallellt med sitt förutvarande läge. Kom-
 2098 mer då brädan att ligga på någon del av linan och klumpen
 2099 bakom den förra, så är kastet trätt.
 2100 Detta sätt att anordna ifrågavarande prov bortser dock
 2101 från så många störande inflytelser på scouten själv, på linan
 2102 m. m. att det aldrig kan giva så pålitliga utslag som i verk-
 2103 ligheten, varför det, som sagt, endast i undantagsfall bör
 2104 tillgripas.
 2105 Som övning är det däremot förträffligt.
 2106 </p>
 2107 <p>C. Ispiken.</p>
 2108 <p>Ispikens beskaffenhet och användning är redan antydd i
 2109 det föregående.
 2110 </p>
 2111 </div>
 2112 <div type="page" n="76">
 2113 <head>X.</head>
 2114 <head>NÅGRA DRAG UR SKRIDSKONS HISTORIA.</head>
 2115 <p>Ordet skridsko härleder sig från den skridande rörelse,
 2116 man kan åstadkomma mot is, om vid fötterna fästas skenor
 2117 av ben, järn, stål eller annat hårt material.
 2118 I forna dagar benämndes denna rörelse – skridskoåk-
 2119 ningen – olika i olika landsändar t. ex. skrinna, skrilla,
 2120 krilla m. m. och skridskorna i överensstämmelse därmed
 2121 skrinnor, skrillor, krillor o. s. v. Vissa av dessa benäm-
 2122 ningar fortleva ännu i dag lite varstades på landsbygden och
 2123 även i städerna, ehuru de där merendels övergått till slang-
 2124 språket eller användas mera på skämt.
 2125 Det är helt naturligt, att i vårt sjörika land skridskoåk-
 2126 ningen skall ha mycket gamla anor, men hur långt dessa gå
 2127 tillbaka i tiden, känna vi likväl icke. Skridskor ha
 emellertid
 2128 hittats bland lämningar från järnåldern, och det finns ingen
 2129 anledning att antaga, att icke skridskoåkningen i Sverige
 2130 skulle vara ungefär lika gammal som i det övriga Europa,
 2131 där man i lämningar från senare stenålderns påbyggnader
 2132 påträffat hästben, om vilka intet tvivel synes råda att de
 2133 använts som skridskor.
 2134 Gamla tiders skridskor utgjordes nämligen av hela eller
 2135 kluvna djurben med upptagna hål för remmar eller snören
 2136 och kallades "islägggar" (fornisländska isleggir).
 2137 I England har hittats en sådan skridsko, som forn-
 2138 forskarna bedömt vara från 11- eller 1200-talet. Den be-
 2139 gagnas för övrigt som ordförandeklubba vid Internationella
 2140 </p>
 2141 </div>
 2142 <div type="page" n="77">
 2143 <pb facs="Bild/N0077.tif" n="N0077"/>
 2144 <list rend="numbered">
 2145 <item>1, 2. Islägggar.</item>

```
2146 <item>3. Träskridsko (1800-ta-
2147 let.)
2148 </item>
2149 <item>4. Jackson-Haynes' figur-
2150 skridsko
2151 </item>
2152 <item>5. Halifax.</item>
2153 <item>6. Långfärds- och seg-
2154 lingsskridsko med fot-
2155 platta av trä.
2156 </item>
2157 <item>7. Figurskridsko (Wol-
2158 lerts modell).
2159 </item>
2160 <item>8. Modern långfärds- och
2161 seglingsskridsko.
2162 </item>
2163 <item>9. Modern figurskridsko
2164 (Salchows modell).
2165 </item>
2166 <item>10. Rörlöpare.</item>
2167 <item>11. Bandyror.</item>
2168 </list>
2169 <p>Skridskoförbundet. Och här i Sverige har vid uppmuddring
2170 av Penningbysjön i Länna socken, Roslagen, påträffats en
2171 islägg, som anses datera sig från 1400-talet.
2172 Isläggarna voro emellertid runda på undersidan och bjödo
2173 </p>
2174 </div>
2175 <div type="page" n="78">
2176 <p>sålunda föga eller intet motstånd mot isen sidwärts, varför
2177 det vi numera mena med skridskoåkning ej kunde åstad-
2178 kommas, utan var man hänvisad till att helt enkelt stående
2179 på dem staka sig fram med hjälp av en ispik.
2180 Sådan "skridskoåkning" finnes avbildad i Olaus Magnus'
2181 stora verk, av vars ytterst intressanta träsnitt många före-
2182 komma i Grimbergs "Svenska folkets underbara öden". På
2183 ett av dessa, som framställer en medeltida kappritt på
2184 glanskis, synes snett upp till vänster en ung man staka sig
2185 fram på sina isläggar.
2186 Tegnér's "Fritiof" hade sannolikt ej "stålsko på fot" ty
2187 veterligen blev det först en långt senare tid förunnat att
2188 framalstra dylika skridskor. Men desto ståtligare må kanske
2189 hans bragd anses, ty att med isläggar under fötterna bärga
2190 både häst och släde och skön Ingeborg, torde för visso
2191 höra till det övermänskliga.
2192 Så vitt man vet förekommo skridskor med järnskenor i
2193 vårt land först fram på 1600-talet. Detta bruk förskrev sig
2194 sannolikt från Holland, där skridskoåkning var mycket all-
2195 män redan under medeltiden. För övrigt helt naturligt i ett
2196 land, där kanaler och andra vattenvägar användes i mycket
2197 stor utsträckning för samfärdseln. De praktiska holländarna
2198 synas tämligen snart ha kommit under fund med att isläg-
2199 garna icke fyllde rimliga anspråk på fart och framkomlighet,
2200 varför dessa ersattes med fotplattor av trä med vidfästade
2201 skenor av järn. Dessa "träskridskor", så benämnda på grund
2202 av fotplattorna, voro emellertid knappast annat än en ut-
2203 veckling av isläggarna, i det att skenorerna voro mycket långa
2204 och fullkomligt raka, varför man fortfarande betjänade sig
2205 av ispik som stöd. Farten kunde dock givetvis uppdrivas
```


betydligt högre än med isläggarna.

Det var emellertid i vårt land huvudsakligen hos de lyckligare lottade som träskridskon användes, isläggarna voro

</p>

</div>

<div type="page" n="79">

<p>alltjämt "folkets" skridskor. Först ett gott stycke in på

1800–

talet ändades de senares kamp mot de förra i nederlag.

Träskridskon fick emellertid inte triumfera länge, ty ännu innan isläggens saga var all, började en mycket livskraftig motståndare att resa huvudet, nämligen skridskon helt och hållet konstruerad av järn.

Man känner ej med visshet när järnskridskor först började tillverkas i vårt land, men de voro ganska allmänna redan i mitten av förra århundradet, ehuru dock träskridskorna hade ett avgjort övertag ända fram till 1870-talet. På 1850-talet voro såväl skridskor som skridskoåkning föremål för teoretiska och praktiska studier av två unga studenter i Uppsala, Theorell och Cederblom, vilka i samarbete med en där mycket känd och uppskattad skridskosmed, Barthelsson, utexperimenterade några olika typer, som snart kommo att fördela sig i två grupper, långfärdsskridskon och figurskridskon, en indelning, som i stort sett stått sig till våra dagar, då ännu en grupp kan sägas ha kommit till, "rörlöparna" för hastighetsåkning, ishockey, o. s. v. De båda skridskoentusiasterna ha vi att tacka för figurskridskon med därav följande möjligheter att med behag kunna röra oss inom mera begränsade områden, skridskobanorna, varigenom skridskosporten särskilt under de senaste fyrtio åren blev en viktig del av vinterns

sällskapsliv.

På deras tid inskränkte sig emellertid figuråkningen till ytter- och innerskär fram- och baklänges samt öglor, någon konståkning i nu gängse mening var det ännu ej tal om. Först genom den berömde "skridskokungen" Jackson Hayne, som under vintern 1865–66 uppträdde här, lärde man sig förstå vad figuråkning var. Förutom en kraftig impuls till ökat intresse för figuråkning kan man säga, att Haynes uppträdande gav dödsstöten åt den gamla hederliga träskridskons användning som figurskridsko. Hon blev ohjälpligt hänvisad till långfärderna

</p>

</div>

<div type="page" n="80">

<p>och nödgades på grund därav också att skifta form, i det att den korta skenan ersattes med en mycket lång och rak sådan. Till hennes nederlag bidrogo i hög grad de synnerligen eleganta och finurligt konstruerade amerikanska Halifaxskridskorna, som började införas här mot slutet av 1860-talet och som gävo ökad fart åt den inhemska skridskotillverkningen.

Halifaxarna utövade inflytande även på järnskridskorna, i det att de gävo anledning till ändrad nosform på dessa. Den dessförinnan brukliga – uppsvängd fri nos, slutande i en rundad liten skiva – åstadkom nämligen mycket ofta allvarliga olyckor på banorna, emedan den lätt fastnade i mötandes kläder eller skridskor. Genom Halifaxarnas rammstävliknande nos, som slutade i främre kanten av fotplattan, kunde sådana olyckor undvikas.

Allt efter som intresset för figuråkningen steg, utformades en mängd olika skridskotyper för denna idrott, i avsikt att åstadkomma så små skär som möjligt. För detta ändamål undergick särskilt skenan olika förändringar. Än gjordes den skarpt buktad med sidokanterna parallella, än nästan alldeles rak med kanterna bildande en smal oval, än användes en kombination av båda dessa former o. s. v. Långfärdsskridskornas skenor däremot ha icke undergått några väsentliga förändringar, om än skridskons allmänna utseende tett sig något olika, beroende på om trä kommit till användning eller ej. Vid långfärder får man hålla till godo med is av mycket växlande beskaffenhet, mången gång sådan att den allra skickligaste figuråkare skulle stå sig slätt

med

sina korta, buktade skenor. Det är därför nödvändigt att skenorna äro långa, smala, med parallella kanter och sträckande sig så långt bakåt under klacken och framåt under tån, att nödig stadga vinnes för att med behag kunna glida över snart sagt hur ojämn is som helst. Visserligen är så gott som varje slag av figuråkning, t. o. m. vanligt ytterskär,

</p>

</div>

<div type="page" n="81">

<p>utesluten, men man kommer i stället framåt med desto

större fart och mindre kraftförbrukning – figurbanans enahanda ersättes vid långfärdsåkning av den fria naturens scenerier i ständig växling.

Vid skridskosegling äro figurskridskor i det närmaste oanvändbara.

En rätt egendomlig avart av skridskor eller, om man

så vill, en kombination av skridsko och skida, förekommer i vissa landsändar – den s. k. "landsvägsskridskon".

Denna utgöres av en vanlig kälkmed, helst med isskena,

och fästes vid foten på samma sätt som en skridsko. Den

medger mycket roande färder på vägarna, när föret är jämförelsevis hårt, och är användbar även på is, som ej är

alltför hal.

</p>

</div>

<div type="page" n="82">

<head>XI.</head>

<head>BENÄMNINGAR PÅ INOM SKRIDSKOIDROTEN

FÖREKOMMANDE ENKLA RÖRELSE.

</head>

<p>För korthetens skull användes härnadan följande beteckningar:

h = höger

v = vänster

f = framåt

b = bakåt

y = ytterskär

i = innerskär

Grundställning är den ställning skridskoåkaren intar, då han står upprätt med klackarna nästan intill varandra och fötterna i ungefär rät vinkel mot varandra.

De kanter av skridskorna, som äro längst ifrån varandra kallas ytterkanter, de motsatta för innerkanter.

En båge, som åkes på ytterkanten, kallas ytterskär, på innerkanten innerskär.

Allt efter som ett skär åkes framåt eller bakåt kallas det

framåt- eller bakåt-ytterskär, framåt- eller bakåt-innerskär. En rörelse, som börjar med innerskär och fortsättes med ytterskär och tvärtom, kallas skärombyte. För att komma i rörelse, vare sig framåt eller bakåt, måste man ge fart med ena foten för att åka på den andra. Farten kan givas med innerkant, ytterkant eller nos. Då man vid åkning framåt ger fart med ytterkanten, måste den

</p>

</div>

<div type="page" n="83">

<p>fot, på vilket man skall åka, flyttas över den med vilken farten ges. Detta kallas översteg. Då vid åkning bakåt fart ges med ytterkanten och den fot, på vilken man skall åka, flyttas bakom den, med vilken farten ges, kallas detta för understeg.

</p>

<p>De enkla rörelserna.</p>

<p>Klyvning framåt. Denna rörelse sker åt både h. och v. Vid klyvning åt h. ges först fart med v. fot, åkes ett steg på

h.,

varefter v. flyttas över h. och nedsättes rätt framför eller något till höger om densamma. Den h. upplyftes för att ge ny fart med v. fot till förnyad åkning på h. o. s. v. Klyvning bakåt. Denna rörelse utföres åt både h. och v. samt på två olika sätt, i.-klyvning och y.-klyvning. Vid i.-klyvning uppbäres kroppstyngden företrädesvis av h. benet, som därunder beskriver en följd av innerskärsbågar åt vänster, under det att den v. foten beskriver korta ytterskär, slutande med en dragning åt inneskär; den åkande vänd med ansiktet något inåt cirkeln.

Vid y.-klyvning åt v. vilar kroppstyngden på v. fot, som därvid åker en serie y.-skär, under det att h. foten

beskriver

korta i.-skär och under hela tiden föres bakom v. För varje i.-båge, som den h. foten gör, korsar den riktningen av den v.:s spår.

Framåt ytterskär. Rörelsen utföres åt såväl h. som v. samt på ytterkant i större eller mindre bågar. Fart ges med innerkant eller nos.

Framåt ytterskär med översteg. Börjar med ett y.-skär t. ex. på h. foten, v. foten, som under första hälften av

skäret

hålles bakom den h., föres småningom fram till förbi och över denna samt nedsättes så, att den korsar den h. fotens riktning. I samma ögonblick ges fast med h. ytterkant till åkning av en y.-båge på v. fot o.s.v.

</p>

</div>

<div type="page" n="84">

<p>Framåt innerskär. Rörelsen utföres åt såväl h. som v. samt på innerkant i större eller mindre bågar. Fart ges med v. innerkant eller nos för åkning på h. fot o. s. v. Bakåt ytterskär. Rörelsen utföres åt såväl h. som v. i större eller mindre bågar. Börjas lämpligen som y.-klyvning bakåt, men sedan man åkt ett y.-skär på t. ex. den h. foten, v. nedsättes den v. vid sidan och något bakom den h. och så, att fötterna bliva något inåtvända. I samma ögonblick den v. skridskon berör isen, ges fart med h. innerkant o. s. v. Bakåt ytterskär med understeg. Man åker långsamt

2379 bakåt-y. t. ex. på v. fot, låter den h. sakta svänga förbi
och
2380 bakom den v., nedsätter den på isen så, att den korsar den
2381 vänstras bana, och i samma ögonblick ges fart med v. ytter-
2382 kant, varpå åkes ett v.-skär på h. fot o. s. v.
2383 Bakåt innerskär. Rörelsen utföres åt såväl h. som v. Fart
2384 från t. ex. h. innerkant, åkes på v. innerkant i båge, ju
större
2385 desto bättre. Den lediga foten föres bakom den, på vilken
2386 man åker. Då farten minskas så, att bågen ej kan fortsättas
2387 längre, nedsättes den lediga foten så, att fötternas
ställning
2388 blir något inåt och i samma ögonblick ges fart med h. inner-
2389 kant för åkning av ett nytt i. på v. fot o. s. v.
2390 </p>
2391 <pb facs="Bilder/N0084.tif" n="N0084"/>
2392 </div>
2393 <div type="page" n="85">
2394 <head>XII.</head>
2395 <head>SVERIGES SCOUTFÖRBUNDS SPECIALMÄRKE
2396 NR 28. ISMÄRKET.
2397 </head>
2398 <pb facs="Bilder/N0085.tif" n="N0085"/>
2399 <p>Fordringar:</p>
2400 <list rend="numbered">
2401 <item>I. kunna åka, och om möjligt, segla skridsko samt
innehå
2402 och kunna använda förutom livlina även isdubbar och ispike,
2403 </item>
2404 <item>2. känna huvuddragen av skridskons historia, kunna
redo-
2405 göra för skillnaden mellan några typer av långfärds-, hastig-
2406 hets- och figurskridskor samt känna gängse benämningar på
2407 inom skridskoidrotten förekommande enkla rörelser,
2408 </item>
2409 <item>3. äga goda insikter i iskunnighet,</item>
2410 <item>4. äga grundlig kännedom om iskartan inom ett område av
2411 minst 15 km:s radie, räknat från ortens mitt eller – om
2412 traktens vattensystem har sin huvudsakliga utsträckning i
2413 endast en riktning – av minst 25 km:s längd och minst
2414 5 km:s bredd,
2415 </item>
2416 <item>5. kunna redogöra för hur en i vak nödställd bör gå
till-
2417 väga utan och med hjälp av en räddande,
2418 </item>
2419 </list>
2420 </div>
2421 <div type="page" n="86">
2422 <list rend="numbered">
2423 <item>6. kunna redogöra för hur en räddande bör gå till väga
2424 för att bistå en i vak nödställd samt för närmaste
behandling
2425 av en räddad,
2426 </item>
2427 <item>
2428 7. kunna vid dager och måttlig sid-, mot-, halv med- eller
2429 halv motvind medelst livlina träffa ett 1,5 m. brett mål
från
2430 följande ställningar och avstånd:

2431 med bästa hand: stående 17 m. med 2 kast av 3 i följd;
2432 knästående 15 m. med 2 kast av 3 i följd; trefota 12 m.
2433 med
2434 2 kast av 4 i följd; liggande 12 m. med 2 kast av 4 i
2435 följd,
2436 med sämsta hand: lika med föregående med avståndet i
2437 varje ställning minskat med 4 meter,
2438 samt i mörker och lugnt väder, stående och med bästa
2439 hand 12 m. med 2 kast av 4 i följd,
2440 </item>
och 5. <item>
2441 8. visat sig hava väl undervisat I person i punkterna 3
2442 </list>
2443 <pb facs="Bildern0086.tif" n="N0086"/>
2444 </div>
2445 <div type="page" n="87">
2446 <pb facs="Bildern0087.tif" n="N0087"/>
2447 </div>
2448 <div type="page" n="88">
2449 <pb facs="Bildern0088.tif" n="N0088"/>
2450 </div>
2451 </body>
2452 </text>
2453 </TEI>
2454
2455